

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเป็นประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3 แนวคิดและหลักการในการประกันคุณภาพการศึกษา

1.4 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.4.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (quality control)

1.4.2 การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (internal quality audit and intervention)

1.4.3 การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (quality accreditation)

1.5 ขั้นตอนในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ความหมายและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.2 หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา

ภายในสถานศึกษา

2.3 ความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.4 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศของสถานศึกษา

3.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

3.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

- 3.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 3.6 การประเมินมาตรฐานการศึกษา
- 3.7 การจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 3.8 การผุดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- 4. หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
  - 4.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.3 ผู้บริหารสถานศึกษา
  - 4.4 ครู
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึงกระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม (กรมสามัญศึกษา, 2542 ข, หน้า 5)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการศึกษาระดับและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานและสอดคล้องอย่างเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการและวิธีการจัดการคุณภาพ (quality management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้าง ความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กรจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 9)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้

ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงได้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง ผู้รับบริการทางอ้อมได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยส่วนรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 7)

เจ็มทอง ศิริแสงเลิศ (2540, หน้า 36) อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารของโรงเรียน ว่าได้มีการวางแผนการทำงาน และดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างมีระบบ เพื่อให้ได้ผลผลิตของโรงเรียนที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานทางการศึกษา และตรงความต้องการของผู้รับบริการตลอดเวลา

เกษม วัฒนชัย (2541, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติ หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามลักษณะที่ประสงค์

สงบ ลักษณะ (2541, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการวางแผนหรือการจัดการของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาที่จะรับประกันความเชื่อมั่นว่า จะพัฒนาผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2544 ก, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนไว้ว่าเป็นการให้หลักฐาน ข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณชนมั่นใจว่านักเรียนน่าจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

จำรัส นองมาก (2544, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้มีความมั่นใจว่า ถ้าทำตามกระบวนการที่กำหนดนี้แล้วการศึกษาจะมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ

บุรชัย สอนยานนท์ (2545, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าเป็นกิจกรรมหรือการปฏิบัติใด ๆ ที่ถ้าหากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าผลงานมีคุณภาพตรงตามลักษณะที่พึงประสงค์

พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และสุชาติ กิจพิทักษ์ (2545, หน้า 2 อ้างถึงใน Murgatroyd, Stephen and Morgan, Colin 1994, p. 45) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบหรือการประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา โดยอาศัยหลักการและวิธีการจัดการคุณภาพ (quality management) เพื่อสร้างความมั่นใจ และเป็นหลักประกันว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามมาตรฐานการศึกษา ตรงตามความต้องการของชุมชน

2. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา ถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งที่หน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ โดยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนให้มุ่งสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นจำเป็นต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มีกลไก การรักษาคุณภาพและยกระดับคุณภาพอยู่อย่างต่อเนื่องแต่โดยภาพรวมแล้ว คุณภาพการจัดการศึกษาของไทยยังไม่ได้มาตรฐาน คุณภาพของผู้เรียนยังไม่เป็นที่พึงพอใจของสังคม ทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือ การประกันคุณภาพการศึกษาโดยมีทั้งการประเมินเพื่อตรวจสอบ ส่งเสริม ปรับปรุงและแก้ไขคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อให้ได้การรับรองคุณภาพการศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 3)

เหตุผลความจำเป็นในการประกันคุณภาพการศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10, 2543, หน้า 1-4) มีดังนี้

(1) กระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเต็มไปด้วยข่าวสารข้อมูล การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาของไทยยุคใหม่ จึงต้องพัฒนาคนให้รู้จักใช้ข้อมูลข่าวสารมาพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เป็นการเตรียมคนโดยมีมาตรฐานการศึกษาเป็นตัวเทียบเคียง และรับรองคุณภาพอย่างเป็นระบบ

(2) สภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมไทย จากการเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจของไทย ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนลำบาก การเงินฝืดเคือง รวมทั้งประเทศไทยกำลังดำเนินการปฏิรูปทางการเมือง จึงจำเป็นที่จะต้องหันมาพัฒนาคุณภาพประชากรโดยวิธีการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เพื่อสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพไปพัฒนาประเทศ

(3) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายหลักทางการศึกษาระดับแรกของประเทศไทย ที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติอย่างมาก เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ สำหรับเรื่องมาตรฐานคุณภาพการศึกษานั้น ได้บัญญัติไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47-51 โดยให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก

(4) การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยได้ดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

(4.1) วิสัยทัศน์ “ในปี พ.ศ. 2550 คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับบริการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยทุกคนทุกส่วนในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้อย่างมีความสุข มีคุณภาพ มีมาตรฐานสูงเป็นที่พอใจของสังคม โดยมีครูเก่ง ครูดี มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพครู มีกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่กระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โปร่งใสและตรวจสอบได้”

(4.2) องค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วย การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาและการปฏิรูประบบบริหาร และการจัดการ

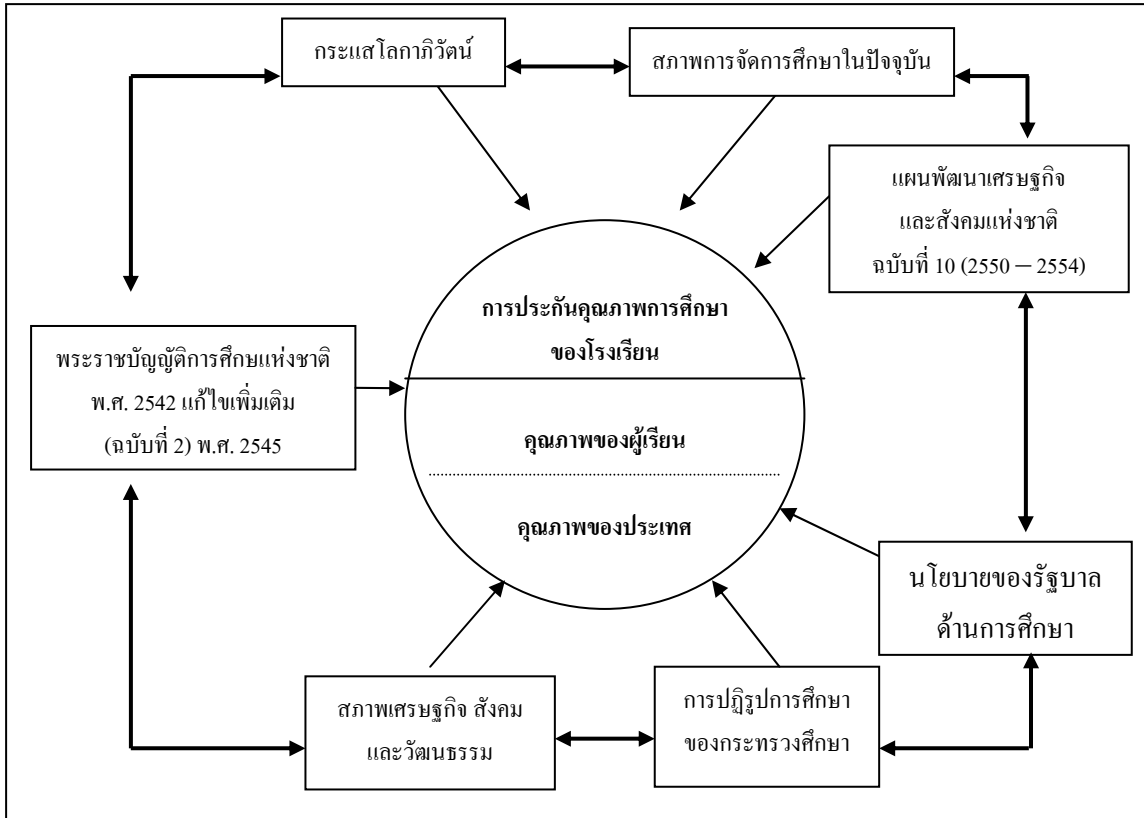
(4.3) ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วย การกระจายอำนาจทางการศึกษา การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ หรือแผนปรับปรุงทุกระดับ การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประกันคุณภาพการศึกษา

(4.4) เป้าหมาย “ให้การจัดการศึกษามีความเป็นเลิศ โดยโรงเรียนมีคุณภาพ การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ห้องเรียนและผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานสูงในระดับสากล ภายในปี 2550”

(5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เป็นการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่ “สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน” (green and happiness society) โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยพัฒนาคุณภาพคนในชาติให้มีความรอบรู้คู่คุณธรรมและสร้างสังคมฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, หน้า 6)

(6) นโยบายของรัฐบาลด้านการจัดการศึกษาได้แก่การเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชน พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษาและท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชน เพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคม คุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ (สุรยุทธ์ จุลานนท์, 2549, หน้า 18)

เหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 ความจำเป็นในการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา: ปรับปรุงจาก กรมสามัญศึกษา, 2542 ก, หน้า 4.

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กระจายบทบาทการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาเป็นหน่วยรับผิดชอบจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่เชื่อมั่นและพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ดังนั้นหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามภาระรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2542, หน้า 2)

การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคนนั้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับการพัฒนา ศักยภาพ โดยตรงแล้ว ยังต้องคำนึงถึงระบบกลไกและสภาพแวดล้อมที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ เกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพื่อเตรียมคนให้มีคุณลักษณะที่พร้อมจะเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพนั่นเอง แต่การจัดการศึกษา ที่ผ่านมาสักมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการศึกษาและมีข้อเรียกร้องจากสถานศึกษา หลายประการ เช่น สงสัยว่าผู้ที่จบการศึกษามีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และคุณสมบัติต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตร ตามความคาดหวังของสังคมหรือไม่หรือยังสงสัย เกี่ยวกับด้านปัจจัยและกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ ว่ามีความเป็นมาตรฐาน เหมาะสมใกล้เคียงกันหรือไม่ ปัจจุบันนี้หน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ มีความตื่นตัว และชินกับ การประกันคุณภาพการศึกษา และจำเป็นต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 ก, หน้า 2-3)

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2544 ข, หน้า 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกัน คุณภาพการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญ 4 ประการ คือ

- (1) เพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาของ ไทยจะได้มีคุณภาพแข่งขันกับประเทศอื่นได้
- (2) เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริการจัดการ
- (3) เพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิตของสถานศึกษา
- (4) เพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลว่า ทุกคนในสถานศึกษาทำงานคุ้มค่ากับภาษีของเขา

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีระบบที่ มั่นคงในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพตรงตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่ หลักสูตรกำหนด และมีการรักษาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นที่เชื่อมั่นยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

3. แนวคิดและหลักการในการประกันคุณภาพการศึกษา

3.1 แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย (กรม สามัญศึกษา, 2542 ก, หน้า 6-9)

- (1) การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (child-centered development) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับ ผู้เรียนเป็นสำคัญ การดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาต้องเป็นไปเพื่อคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษาต้องมีความเชื่อพื้นฐานว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (all can learn) การประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา จึงมุ่งเน้นความสามารถของสถานศึกษาในการบริหารจัดการให้คุณภาพ ของผู้เรียนได้มาตรฐานตามที่กำหนดเป็นสำคัญ

(2) การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (school based management) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วย ตนเอง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา จึงเป็นการแสดงความรับผิดชอบของสถานศึกษา ในการระดมสรรพ กำลังทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม มาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่ กำหนด เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

(3) การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (participation and collaboration) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกคน ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา (all for education) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกคนและสังคมโดยรวม (education for all) การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นให้ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบและ ความผูกพันที่จะมุ่งมั่น ร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุผล สำเร็จ

(4) การกระจายอำนาจทางการศึกษา (decentralization of education) เป็น แนวคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด คือ สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการจัด การศึกษาให้มีคุณภาพตามความต้องการ และสถานศึกษาควรที่จะกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้ ฝ่าย หมวด หรืองาน และทีมงาน ในการดำเนินงานในหน้าที่หรือภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อ สร้างความตระหนัก และความรับผิดชอบ ตลอดจนการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

(5) การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (accountability) เป็นแนวคิด ที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา และการปฏิบัติหน้าที่ ของตนเองให้ได้มาตรฐานคุณภาพต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ เป็นหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนด มีการรายงานให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้ทราบความก้าวหน้าและความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตลอดจน

พร้อมรับการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอก ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้องทุกคน

3.2 หลักการในการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักการสำคัญของระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ มีหลักการ 3 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 ข, หน้า 3 – 4)

(1) รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท

(2) รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

(3) สถานศึกษาต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครอง มาตรฐานที่กำหนด และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

หลักการประกันคุณภาพการศึกษา อีกแนวทางหนึ่งได้แก่ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2542, หน้า 3)

(1) การสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษา

(2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการศึกษาของทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ

(3) ความร่วมมือทางวิชาการขององค์กร บุคลากรในพื้นที่

(4) การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกชั้นตอน

(5) การดำเนินงานสามารถติดตามตรวจสอบได้

(6) การรายงานสู่สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้อง

จากรายงานของคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งพิจารณาศึกษาเรื่อง ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาได้กำหนดหลักการในการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546, หน้า 8-10)

(1) ระบบประกันคุณภาพ ไม่ใช่เรื่องของการชี้ถูกชี้ผิด หรือการตรวจสอบ แต่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา

(2) มาตรฐานการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

(3) การประกันคุณภาพมีภารกิจหลัก 4 ส่วน ซึ่งต้องแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

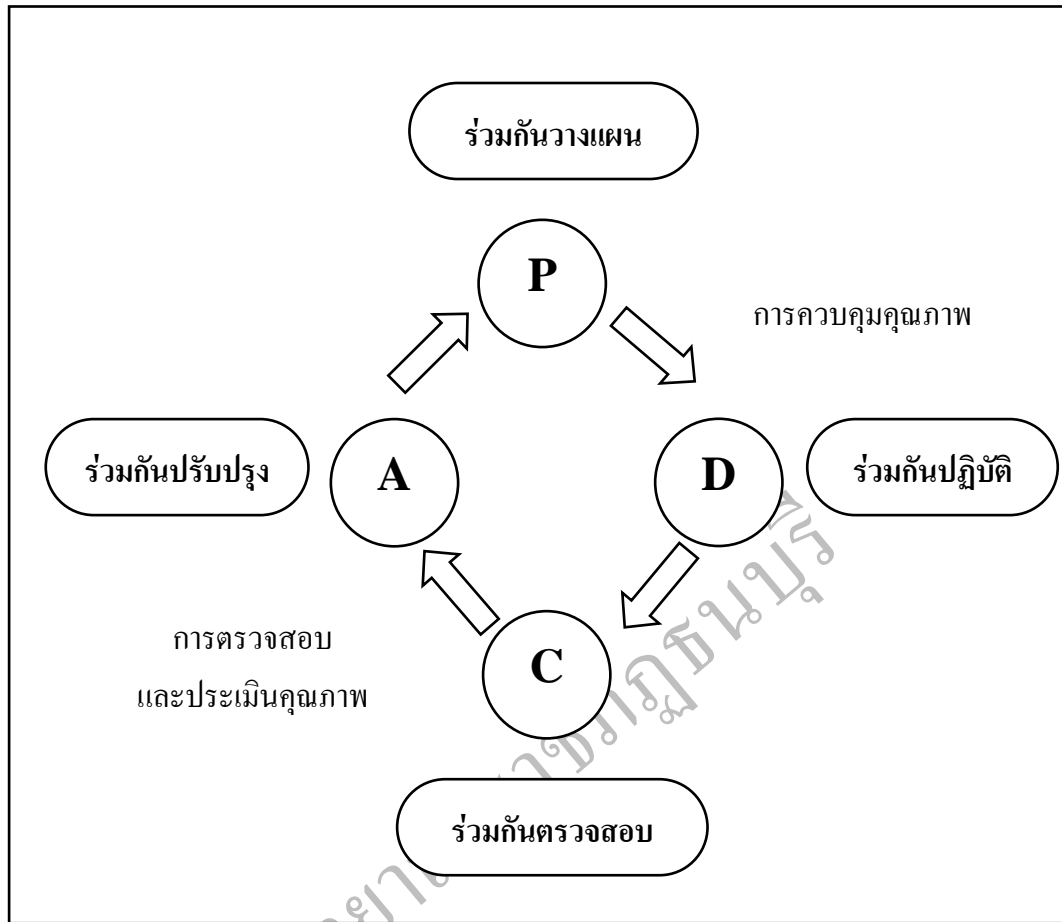
(3.1) การกำหนดมาตรฐาน หรือหลักเกณฑ์ของระบบการประกันคุณภาพ เป็นหน้าที่ของส่วนกลาง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

(3.2) การประเมินภายใน เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประเมินภายใน โดยดึงชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

(3.3) การประเมินภายนอก ให้องค์กรอิสระในรูปองค์กรมหาชนทำหน้าที่ในการประเมินภายนอก การที่ให้องค์กรอิสระทำหน้าที่นี้ เพราะต้องการให้อิสระจากฝ่ายราชการ และต้องทำหน้าที่ประเมินทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

(3.4) การนำผลการประเมิน ไปใช้เพื่อการปรับปรุง เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ประกอบด้วย การควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพ กับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน (P) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) และร่วมกันปรับปรุง (A) มีความสอดคล้องกัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 10)

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของระบบประกันคุณภาพการศึกษาและแนวคิดตามหลักการบริหาร

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 10.

กล่าวโดยสรุปจากภาพที่ 2.2 การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือ กระบวนการการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษา ต้องร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ แล้วจึงดำเนินการตามแผน คือลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย และมาตรฐาน การศึกษาที่กำหนด ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัด ก็จะเข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

จากแนวคิดและหลักการของหน่วยงานที่รับผิดชอบประกันคุณภาพการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการตามแนวคิดและหลักการที่สำคัญ โดยการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มีการใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ กำหนดยุทธศาสตร์ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำ มีการกระจายอำนาจทางการศึกษา และมีการแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ รายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาให้สาธารณชนทราบ นำผลการประเมินไปใช้และปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษาต่อชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบหลักของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 ก, หน้า 8-10)

(1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา (quality control) หมายถึงกระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ

(1.1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (educational standards) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษา ทั้งด้านผลผลิต (output) ปัจจัย (input) และกระบวนการ (process) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นการประกันคุณภาพการศึกษา

(1.2) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เช่น การพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสนับสนุนปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(2) การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (internal quality audit and intervention) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

(2.1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (school self evaluation) เพื่อการปรับปรุงพัฒนา แล้วจัดทำผลรายงานการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

(2.2) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

(2.3) การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้มาตรการต่างๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

(3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (quality accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ไปรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

แนวคิดด้านการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยเป็นการมุ่งเน้นเพื่อให้โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพอย่างเข้มข้นมากขึ้น (อรรถพ จินะวัฒน์, 2545, หน้า 8) ซึ่งสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมวิชาการ (2544, หน้า 11 - 15) ได้กำหนดไว้ว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีทิศทาง และนำไปสู่การดำเนินการที่จริงจังมากยิ่งขึ้น มีแนวทางการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ประการ

(1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาจัดการศึกษามุ่งไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้

(2) การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อยืนยันช่วยเหลือ ดูแลว่าการจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด มุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ

(3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อประเมินและรับรองว่าสถานศึกษาได้คุณภาพตามที่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีภารกิจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับ

ก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาต่างได้นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไปดำเนินงานกับสถานศึกษาในสังกัด ภายใต้หลักการและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกัน แต่อาจแตกต่างกันในรายละเอียดตามความเหมาะสมของภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

คัทแทนส์ (Cuttance, 1993, pp. 8 - 9) ได้กล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นการนำระบบประกันคุณภาพมาใช้เพื่อประกันคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และยังได้ให้ความเห็นว่า ในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ควรนำวิธีการบริหารคุณภาพมาใช้ คือ การควบคุมคุณภาพ (quality control) ซึ่งเป็นระบบการเปรียบเทียบผลผลิตกับมาตรฐาน การประกันผลผลิต กระบวนการผลิต รวมทั้งการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (total quality management) มาใช้ร่วมกันเพื่อประกันคุณภาพของนักเรียนและการให้บริการของสถานศึกษา

ซอลลิส (Sallis, 1996, p. 29) ได้ยืนยันว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นระบบประกันคุณภาพของกระบวนการบริหาร การให้บริการทางการศึกษา เชื่อว่าเมื่อกระบวนการบริหาร และการให้บริการมีคุณภาพแล้วจะทำให้ผลผลิต คือนักเรียนก็จะมีคุณภาพ โดยคาดว่าแม้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษา จะมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน แต่นักเรียนทุกคนจะมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

สรุปได้ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามแนวคิดของหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา ตลอดจนนักวิชาการในประเทศ และต่างประเทศ เป็นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการควบคุม มีการทบทวน ตรวจสอบ และปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สามารถบรรลุถึงมาตรฐานที่เป็นข้อกำหนดที่คาดหวังไว้ ตามแนวทางการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร ซึ่งครู และบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดการศึกษา เพื่อประกันคุณภาพของนักเรียน

5. ขั้นตอนในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2542 ก, หน้า 23)

- (1) การศึกษาและการเตรียมการ
- (2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
- (3) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้
- (4) การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- (5) การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
- (6) การเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจหลักที่หน่วยงานทางการศึกษา ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด สร้างความมั่นใจให้ ผู้ปกครองชุมชน และสังคมมีความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการศึกษา โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการตามแนวคิด หลักการ ระบบ และขั้นตอนของการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ความหมายและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 28) หมวด 6 มาตรา 48 กำหนดว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 3) ได้กำหนดความหมายการประกันคุณภาพภายในไว้ว่า เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นงานที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 7-12)

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง กลไกในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาพัฒนาไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง บนหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาความรับผิดชอบการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้สังคมมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ มีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติ ตามหลักสูตรอย่างแท้จริง (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 9-10)

สัมฤทธิ์ กางพืด (2544, หน้า 34-42) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึงการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาจากภายในสถานศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษาเอง หรือหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษา

สรุปว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การประเมินผล การติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากภายในสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามีดังนี้
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 11)

(1) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้าโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

(2) การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อหนึ่ง ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

(3) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมวิชาการยังได้กำหนดหลักการเพิ่มเติม ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 14-16)

(1) คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพ จะเน้นการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครทั้งภายในและภายนอก

(1.1) คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต หรือทุกระดับชั้นเรียน

(1.2) คุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจ และ สังคมระดับมหัพภาค (macro socio – economic level) ซึ่งหมายถึง ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อการอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศชาติในการแข่งขันทางธุรกิจการค้า และทางเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

(2) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรกและความสมเหตุสมผล

(3) คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร และแผนการสอน) และกระบวนการทำงาน (การเรียน การสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

(4) การประกันคุณภาพการศึกษา เน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจ แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล

(5) ภาวะความเป็นผู้นำ ๑ และความเอาใจจริงเอาใจ (commitment) ของผู้บริหารสถานศึกษาและ การกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่าหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งกระบวนการบริหาร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยยึดประโยชน์ที่เกิดในตัวนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด พร้อมทั้งจะให้ชุมชนตรวจสอบและเกิดความพึงพอใจ

3. ความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

อรุณ จันทวานิช (2549, หน้า 24) กล่าวว่าสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้ศึกษารายงานการเปรียบเทียบสมรรถนะของประเทศไทยกับนานาชาติเพื่อให้ทราบศักยภาพของ

ไทยในเวทีสากล โดยใช้ดัชนีของ international institute for management development (IMD) ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีอันดับความสามารถในการแข่งขันลดลงจากอันดับที่ 27 เป็นอันดับที่ 32 ส่วนสมรรถนะการแข่งขันด้านการศึกษาในเวทีนานาชาติ พบว่าอยู่ในอันดับที่ 48 จาก 61 ประเทศลดลงจากปี 2548 ที่อยู่ในอันดับที่ 46 และเมื่อพิจารณาประสิทธิภาพทางการศึกษาเกี่ยวกับลงทุนทางการศึกษา ปี 2549 เปรียบเทียบกับสิงคโปร์ พบว่าไทยลงทุนร้อยละ 3.9 ของจีดีพี มากกว่าสิงคโปร์ที่ลงทุนร้อยละ 3.4 แต่อันดับสมรรถนะการศึกษาของสิงคโปร์สูงกว่าไทยถึง 25 อันดับ โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 48 ขณะที่สิงคโปร์อยู่อันดับที่ 13 นอกจากนี้แม้ประชากรวัยเรียนเข้ารับการศึกษากลับคืบเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มว่าประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากขึ้น แต่การไม่รู้หนังสือของผู้ใหญ่มีอัตราเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.4 ในปี 2548-2549 ทั้งที่มีนโยบายส่งเสริมการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการเทียบโอนความรู้

สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รายงานผลการบริหาร และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 175 เขตทั่วประเทศ พบว่าผลการเรียนของผู้เรียนตามช่วงชั้นต่าง ๆ ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2548 แบ่งเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาในช่วงชั้นที่ 1 หรือชั้น ป.1-3 นักเรียนที่มีผลการเรียนเป็นศูนย์หรือได้เกรดศูนย์ จำนวน 51,924 คน โดยแบ่งเป็นคิดศูนย์ในวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด 9,850 คน รองลงมาวิชาภาษาไทย 9,082 คน ในระดับช่วงชั้นที่ 2 หรือชั้น ป.4-6 มีผู้เรียนได้เกรดศูนย์ 25,060 คน แบ่งเป็นวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด 4,996 คน ภาษาอังกฤษ จำนวน 4,187 คน ภาษาไทย จำนวน 3,594 คน ในระดับช่วงชั้นที่ 3 หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือชั้น ม.1-3 มีนักเรียนได้เกรดศูนย์ จำนวน 277,503 คน โดยเป็นวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด 51,852 คน ภาษาอังกฤษ 45,572 คน วิทยาศาสตร์ 37,918 คน ในระดับช่วงชั้นที่ 4 หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือชั้น ม.4-6 ได้เกรดศูนย์ 147,373 คน โดยเป็นวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 28,438 คน วิชาภาษาอังกฤษ 24,144 คน วิชาวิทยาศาสตร์ 22,840 คน (ผลการประเมินการศึกษาทั่วประเทศ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีผลการเรียนคิดศูนย์ 4 แสนคน, 2549, หน้า 1)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กล่าวว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ส่วนการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกจะช่วยเป็นหลักประกันให้ผู้เรียน และสังคมมีความมั่นใจว่าจะได้รับการจากสถานศึกษาที่ดีขึ้นสม่ำเสมอสามารถตรวจสอบได้ว่าการจัดการศึกษาได้ให้สิ่งที่ผู้เรียน สังคม และรัฐต้องการ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544, หน้า 6) และยังได้กล่าวถึงการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบแรก พ.ศ.2544-

2548 แนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนที่มีคุณภาพเข้าชั้น โคม่า 560 โรง ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และหากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษายังเดินหน้าประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป ผลการประเมินที่ได้จะยิ่งทำให้สถานศึกษาเสียกำลังใจมากขึ้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2549, หน้า 24) และยังสามารถให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังนี้ ต้องเร่งสร้างความเข้าใจทั้งระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และต้นสังกัด ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมเพื่อปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน และปรับเปลี่ยนการบริหารให้ได้มาตรฐานตามการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรแกนกลางของประเทศ การประกันคุณภาพภายในที่สำคัญ ก็คือการดำเนินการตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาครู ผู้บริหารให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน เพื่อส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานของผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในราชกิจจานุเบกษา (2542, หน้า 5-24) มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า

(1) การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค้จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(2) มาตรฐานการศึกษา หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบการประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับหมวด 6 มาตรา 47 ถึงมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ให้ถือว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนา

ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ และให้จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 7-12) ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวข้างต้น

สรุปได้ว่า ในสภาพปัจจุบันศักยภาพและการลงทุนด้านการศึกษาของประเทศไทย ต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น ดังนั้นการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องมีการดำเนินการ มี การพัฒนา และปรับปรุงเพื่อเป็นการปฏิรูปการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ตามประกาศกฎกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา เป็นการมุ่งเน้นให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน การศึกษาตามที่กำหนด ตรงตามความต้องการของชุมชน เป็นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษานี้ เพื่อการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ประกาศใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2548 โดยกำหนดมาตรฐานของการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 4 ด้าน 18 มาตรฐาน 82 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 11 - 15)

4.1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มี 8 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 6 ตัวบ่งชี้

1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ

1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต

1.3 มีความกตัญญูกตเวที

1.4 มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.5 ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

1.6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่ง
ความเป็นไทย

**มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มี 2 ตัว
บ่งชี้**

2.1 รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการ
เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

2.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

**มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับ
ผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มี 5 ตัวบ่งชี้**

3.1 มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ

3.2 เพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน

3.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง

3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

**มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี
วิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มี 4 ตัวบ่งชี้**

4.1 สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและ
มีการคิดแบบองค์รวม

4.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการตัดสินใจได้

4.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ

4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มี 5 ตัวบ่งชี้

5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.2 มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ

5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

5.5 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

**มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้
และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวบ่งชี้**

6.1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล

6.2 สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้ และสื่อต่าง ๆ ได้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา

6.3 มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการเรียนรู้และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มี 4 ตัวบ่งชี้

7.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ

7.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

7.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

7.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มี 3 ตัวบ่งชี้

8.1 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ

8.2 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี/นาฏศิลป์

8.3 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา/นันทนาการ

4.2 มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มี 2 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ / ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง มี 7 ตัวบ่งชี้

9.1 มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ

9.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

9.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน

9.4 มีการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีวิธีการใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็น ใจกว้าง และยอมรับการเปลี่ยนแปลง

9.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป

9.6 สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือ ตรงตามความถนัด

9.7 มีจำนวนพอเพียง (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

มาตรฐานที่ 10 ครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 7 ตัวบ่งชี้

10.1 มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 10.2 มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 10.3 มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 10.4 มีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและ
ผู้เรียน
- 10.5 มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัด
ให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน
- 10.6 มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
ให้เต็มตามศักยภาพ
- 10.7 มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน

4.3 มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มี 6 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถ
ในการบริหารจัดการศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้

- 11.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
- 11.2 มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 11.3 มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
- 11.4 มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงาน
และพัฒนางค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร มี 5 ตัวบ่งชี้

- 12.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูง
และปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์
- 12.2 มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน
- 12.3 มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- 12.4 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 12.5 ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษา
เป็นฐาน มี 5 ตัวบ่งชี้

- 13.1 มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา
- 13.2 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม
- 13.3 มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา
- 13.4 มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

13.5 มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

**มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 7 ตัวบ่งชี้**

14.1 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น

14.2 มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

14.3 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัด
และความสามารถของผู้เรียน

14.4 มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์
การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

14.5 มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน

14.6 มีระบบการนิเทศการสอนและนำไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ

14.7 มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

**มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่าง
หลากหลาย มี 7 ตัวบ่งชี้**

15.1 มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึง

15.2 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการและ
ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

15.3 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ และความ
ถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

15.4 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม

15.5 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาและนันทนาการ

15.6 มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และ
ภูมิปัญญาไทย

15.7 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

**มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้
ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ มี 3 ตัวบ่งชี้**

16.1 มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม

16.2 มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

16.3 มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วย
ตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

16.4 มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพใ้ใช้การได้ดี

16.5 มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

4.4 มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 2 มาตรฐานได้แก่

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น มี 3 ตัวบ่งชี้

17.1 มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

17.2 สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

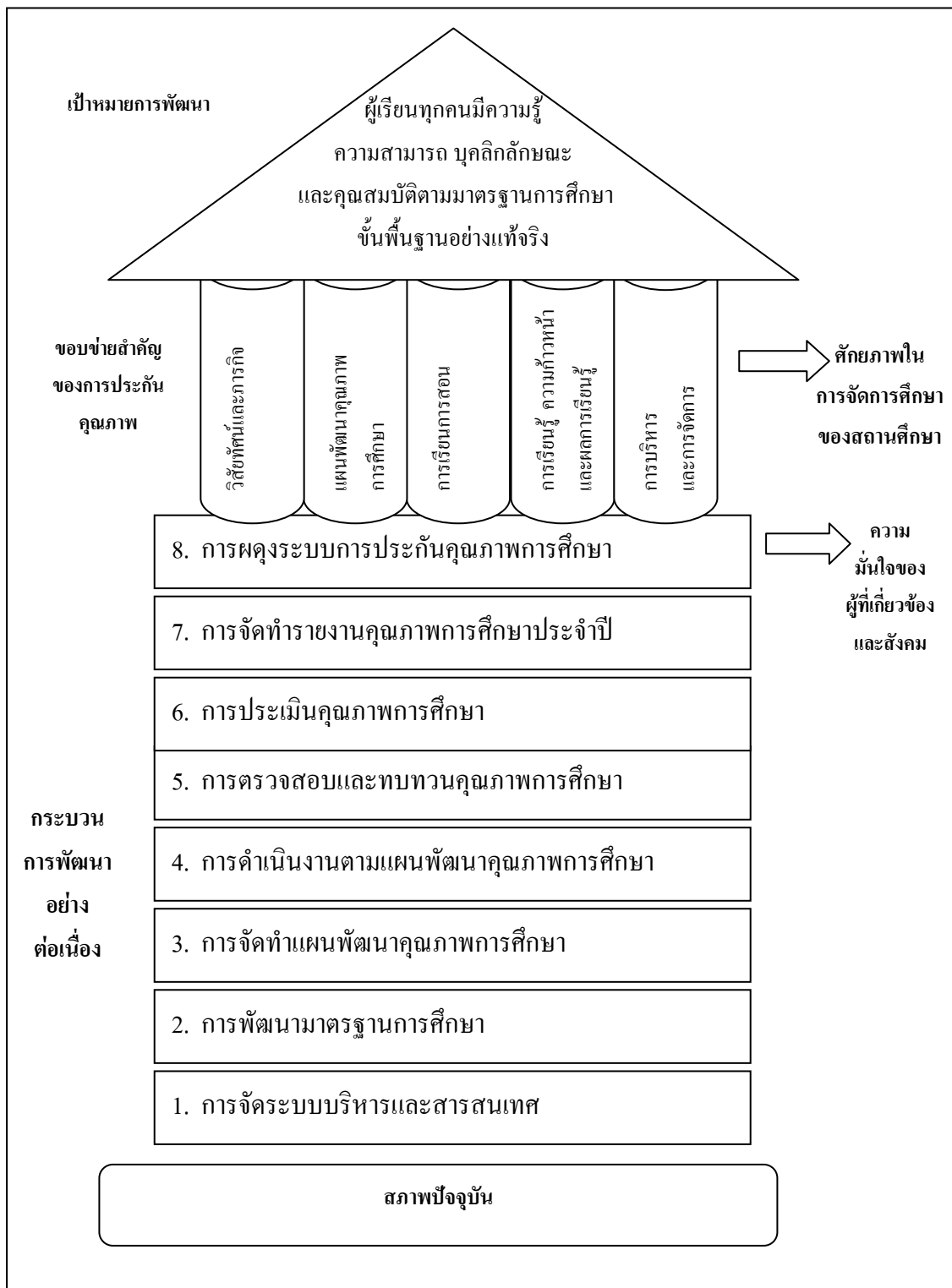
มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน มี 2 ตัวบ่งชี้

18.1 เป็นแหล่งวิชาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน

18.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 1 ข้อ 2 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สามารถจัดลำดับภาระงานได้เป็น 8 ด้าน (กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 3 - 4) ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามภาระงานทั้ง 8 ด้าน

ที่มา: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 ก, หน้า 19.

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ (กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 4) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้

(1) ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(2) ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(2.1) กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(2.2) กำกับติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(2.3) เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(3) ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

จากกฎกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน นำข้อมูลมาใช้ได้สะดวก ตรงตามความต้องการ และแสดงให้เห็นถึงสภาพจุดเด่น จุดด้อย จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำที่เกี่ยวข้องในการจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศ

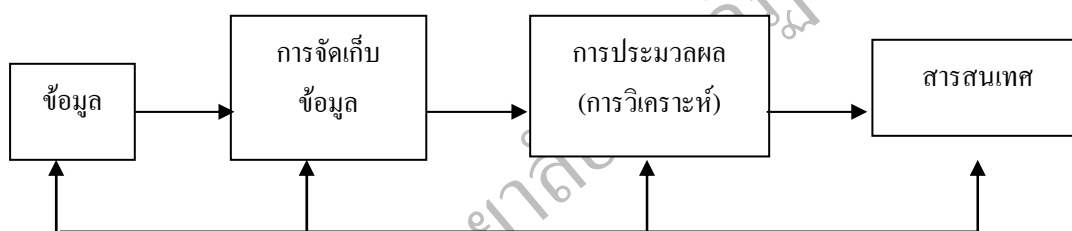
(1) ข้อมูล (data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งอาจแสดงเป็นตัวเลข สัญลักษณ์ หรือตัวหนังสือ แทนปริมาณที่อธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นข้อเท็จจริงที่เก็บรวบรวมได้โดยไม่ได้ทำการวิเคราะห์หรือประมวลผล เช่น จำนวนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้น

(2) สารสนเทศ (information) หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์หรือประมวลผลด้วยวิธีการต่างๆ จนอยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ หรือไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น อัตราการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจ เป็นต้น

(3) ระบบสารสนเทศ (information system) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม ข้อมูลการประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุด และการจัดเก็บรักษา อย่างมีระบบเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้สนับสนุนการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับปฏิบัติ ระดับหมวด / งาน / สายชั้น หรือระดับบริหาร

(4) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา (school education management system : school EMS) หมายถึง ระบบซึ่งรวบรวมสารสนเทศต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม จัดเก็บและใช้สารสนเทศตามความต้องการของหน่วยงาน โดยจัดอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร หรือใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ การจัดทำระบบสารสนเทศมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน ด้วยกันดังแสดงตามแผนภาพนี้

ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ

ที่มา: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 ข, หน้า 20

(1) ข้อมูล เป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาและบริบทของสถานศึกษา แต่ละแห่ง เป็นปัจจัยนำเข้าของระบบสารสนเทศ

(2) การจัดเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมและจัดเก็บรักษาข้อมูล และสารสนเทศที่มีอยู่หรือที่ได้มาอย่างมีระบบ สะดวกต่อการนำมาประมวลผลหรือนำมาใช้ประโยชน์

(3) การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูล และจัดกระทำข้อมูลเพื่อให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง เป็นต้น

(4) สารสนเทศ เป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้ว เป็นผลผลิตของระบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การสร้างระบบสารสนเทศให้มีคุณภาพควรคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบได้ (verifiability)
- (2) ถูกต้องแม่นยำ (accuracy)
- (3) สมบูรณ์และครอบคลุม (comprehensiveness) เพียงพอที่จะใช้ตัดสินใจ
- (4) ชัดเจน (clarity) กะทัดรัดได้ใจความ
- (5) ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ (relevance)
- (6) ยืดหยุ่น (flexibility) สามารถปรับใช้ได้หลายสถานการณ์
- (7) ใช้งานง่าย รวดเร็ว (accessibility)
- (8) สามารถจัดระบบตั้งแต่การเตรียมข้อมูลนำเข้า การประมวลผลและนำผลรายงานในเวลาทันต่อเหตุการณ์ (timeliness)

การจัดระบบสารสนเทศ จำแนกออกเป็น 3 ระบบดังนี้

- (1) ระบบทำด้วยมือ (manual system) เป็นระบบที่เก็บโดยใช้เอกสารในรูปแบบต่าง ๆ มีข้อดีคือค่าใช้จ่ายน้อย ข้อเสียคือการใช้ไม่สะดวกและไม่ทันการหากจัดระบบเพิ่มเอกสารไม่เหมาะสมเท่าที่ควร
- (2) ระบบกึ่งอัตโนมัติ (semi-automation) ระบบนี้ใช้มือทำในส่วนที่เป็นเอกสารต่างๆ และส่วนที่สร้างระบบสารสนเทศใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ข้อดีคือค่าใช้จ่ายไม่สูง การฝึกอบรมบุคลากรไม่มากนัก ข้อเสียคือถ้ารูปแบบเอกสารไม่เหมาะสม การปฏิบัติงานไม่เหมาะสม การดำเนินการจะล่าช้า
- (3) ระบบอัตโนมัติ (full-automation) เป็นระบบที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ดำเนินงานทั้งหมด ข้อดีคือประมวลผลได้รวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ ข้อเสียคือค่าใช้จ่ายสูง

ระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษา จำแนกเป็นระบบย่อย ๆ 5 ระบบ ดังนี้

- (1) ระบบสารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นภาพรวมของสถานศึกษา สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความต้องการของชุมชน สภาพการบริหารและการจัดการตามโครงสร้างและภารกิจ เช่น ปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษา กิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา เป็นต้น
- (2) ระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เป็นระบบสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนทั้งหมด เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน เป็นต้น
- (3) ระบบสารสนเทศการบริหารวิชาการ เป็นการจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น

การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดบริการแนะแนว ผลการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน เป็นต้น

(4) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ เป็นสารสนเทศที่มีการประมวลผล มีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างถูกต้องและทันสมัย จึงจะมีความหมายต่อการจัดการและการบริหารงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ เช่น งานธุรการ การเงิน งานบุคลากร เป็นต้น

(5) ระบบสารสนเทศเพื่อการรายงาน จากการศึกษาทุกแห่งต้องรายงาน คุณภาพการศึกษาประจำปีเพื่อรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึง รายงานผู้ปกครอง ชุมชน และสาธารณชนให้รับทราบ สารสนเทศนี้ จึงเป็นการนำข้อมูลและ สารสนเทศทั้ง 4 ระบบแรกทีกล่าวมาแล้ว สรุปเป็นภาพรวมที่เข้าใจง่าย กะทัดรัด ระบุผลสำเร็จตาม สภาพและผลการพัฒนาที่เกิดขึ้น ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอน คุณภาพด้านการบริหารจัดการ การรายงานควรใช้ภาษา ภาพ หรือตารางที่เข้าใจง่าย

การดำเนินการจัดระบบสารสนเทศ มีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การรวบรวมข้อมูล เราสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลใหญ่ๆ 2 แหล่ง ได้แก่

(1.1) แหล่งปฐมภูมิ (primary sources) เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลโดยตรง เช่น การแสดงออกของนักเรียน พฤติกรรมของครู

(1.2) แหล่งทุติยภูมิ (secondary sources) เป็นข้อมูลที่ได้จากการที่ผู้อื่นหรือ หน่วยงานอื่นๆ เก็บรวบรวมไว้ก่อนแล้ว ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ เอกสาร รายงาน การใช้ ข้อมูลประเภทนี้มีข้อจำกัดคือข้อมูลที่ได้อาจจะไม่ป็นปัจจุบัน ส่วนข้อดีคือประหยัดเวลาและ ค่าใช้จ่าย การที่จะรวบรวมข้อมูลได้เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

(1.2.1) การวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศที่ต้องการจัดเก็บเพื่อให้ได้ สารสนเทศที่จำเป็นและเก็บรวบรวมข้อมูลได้หลายๆ ด้าน จากแหล่งข้อมูลเดียวกันใน คราวเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการสร้างเครื่องมือ

(1.2.2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีความเที่ยงตรง (validity) ชัดเจนเข้าใจง่าย

(2) การตรวจสอบข้อมูล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนที่จะนำ ข้อมูลไปประมวลผล ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลต้องตรวจใน 3 ลักษณะ คือ ความถูกต้องของข้อมูล ความสมบูรณ์ของข้อมูล ความเป็นปัจจุบันของข้อมูล

(3) การประมวลผลข้อมูล เป็นการนำข้อมูลมาประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ และต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญดังนี้

(3.1) ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ต้องมีความชัดเจนในตัวเอง

(3.2) ข้อมูลที่เป็นนามธรรมต้องอธิบายเป็นความเรียง

(3.3) ในการวิเคราะห์ข้อมูลควรใช้ค่าสถิติที่ง่ายและตรงที่สุด เช่น ค่าร้อยละ อัตราส่วน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

(4) การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ อาจนำเสนอต่อผู้ใช้ในรูปแบบของตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยาย

(5) การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ เป็นการจัดเก็บทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลและส่วนที่เป็นสารสนเทศไว้ในสื่อต่าง ๆ อย่างมีระบบสะดวกต่อการค้นหาเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสารหรือแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์ เช่น แฟ้มข้อมูลหลัก แฟ้มข้อมูลย่อย แฟ้มดัชนี แฟ้มตารางอ้างอิง แฟ้มข้อมูลสรุป แฟ้มข้อมูลสำรอง เป็นต้น (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 ข, หน้า 7 - 31)

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างการจัดทำสารสนเทศในสถานศึกษา

สารสนเทศที่ต้องการ	ข้อมูลที่ใช้	แหล่งข้อมูล	แบบเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์																																																				
<ul style="list-style-type: none"> ผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียน ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร 	<ul style="list-style-type: none"> จำนวนผู้เรียนที่ผ่าน / ไม่ผ่านการประเมิน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร จำนวนนักเรียนที่ได้รับการประเมินทั้งหมด 	<ul style="list-style-type: none"> ปฐมภูมิ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ฝ่ายทะเบียน – วัสดุ ทุติยภูมิ รายงานการประเมินผลการเรียน รายงานความประพฤติของผู้เรียน 	<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">ชื่อนักเรียน</th> <th colspan="5">ระดับคุณลักษณะ</th> </tr> <tr> <th>5</th> <th>4</th> <th>3</th> <th>2</th> <th>1</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1...</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>รวม</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <th rowspan="2">ชื่อนักเรียน</th> <th colspan="5">ระดับคุณลักษณะ</th> </tr> <tr> <th>5</th> <th>4</th> <th>3</th> <th>2</th> <th>1</th> </tr> <tr> <td>ม.1...</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ม.6...</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>รวม</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	ชื่อนักเรียน	ระดับคุณลักษณะ					5	4	3	2	1	1...						รวม						ชื่อนักเรียน	ระดับคุณลักษณะ					5	4	3	2	1	ม.1...						ม.6...						รวม						<p>ร้อยละ</p> <p>จำนวน นร. ที่พึงประสงค์ x 100 จำนวน นร. ทั้งหมด</p>
ชื่อนักเรียน	ระดับคุณลักษณะ																																																							
	5	4	3	2	1																																																			
1...																																																								
รวม																																																								
ชื่อนักเรียน	ระดับคุณลักษณะ																																																							
	5	4	3	2	1																																																			
ม.1...																																																								
ม.6...																																																								
รวม																																																								
<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาวิชาชีพ โครงการพัฒนาบุคลากรในรอบ 1 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> จำนวนโครงการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนในรอบ 1 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> ฝ่ายแผนงานหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 	<p>แบบสำรวจ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ชื่อโครงการ</th> <th>จำนวนผู้เข้าโครงการ</th> <th>งบประมาณ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.....</td> <td>.....</td> <td>.....</td> </tr> </tbody> </table>	ชื่อโครงการ	จำนวนผู้เข้าโครงการ	งบประมาณ	1.....	.....	.....	<p>ความถี่</p>																																														
ชื่อโครงการ	จำนวนผู้เข้าโครงการ	งบประมาณ																																																						
1.....	.....	.....																																																						

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการจัดระบบบริหารและสารสนเทศในสถานศึกษามีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรทุกคนในองค์กร ทำให้มีข้อมูลประกอบการพัฒนางานสร้างทางเลือกใหม่ๆ ในการดำเนินงาน ใช้ในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ(กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 4) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้ ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนสถานศึกษา ท้องถิ่นและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากกฎกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องพัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากสารสนเทศของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยและหลักสูตร ของสถานศึกษาและร่วมมือกันทุกคนรวมทั้งชุมชน กำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์เทียบเคียงในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 ก, หน้า 43 - 87) โดยที่การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษาจะต้องสนองความต้องการของท้องถิ่นด้วย(สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548, หน้า 29)

มาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

2.1.1 มาตรฐานการเรียนรู้ มี 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่

- (1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- (2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- (3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- (4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- (6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

(7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

(8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

2.1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้นทุก 3 ปี คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 , ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 , ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น ดังนี้

(1) ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

(2) ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

(3) ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

(4) ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2.2 มาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

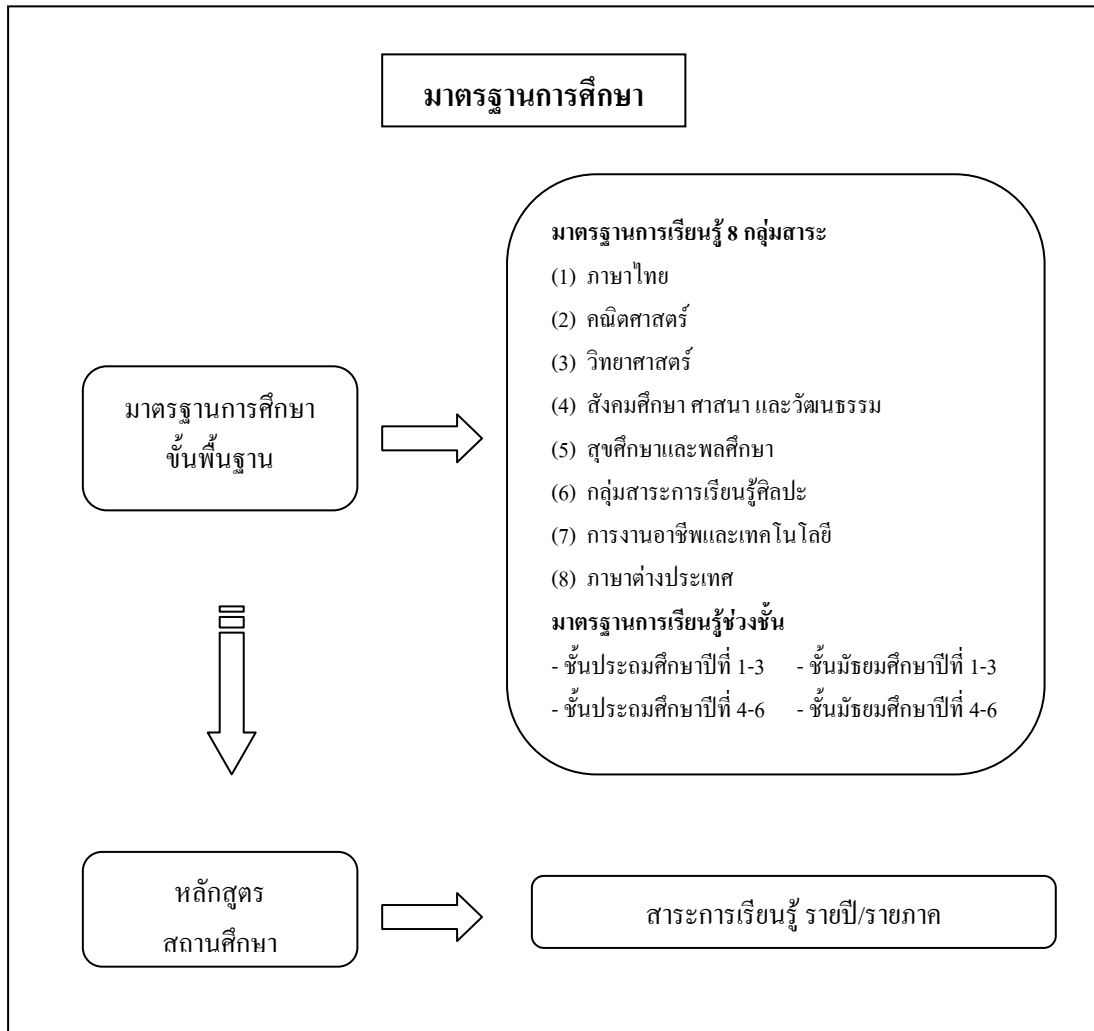
มาตรฐานการเรียนรู้ รายปี/รายภาค เป็นผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค เพื่อใช้เป็นหลักในการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ในแต่ละปี/ภาค

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาเป็นผลการเรียนรู้ทั่วไปของแต่ละกลุ่มวิชาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้นั้นครบ 12 ปี เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนในทุกช่วงชั้น ทุก 3 ปีของแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น

มาตรฐานดังกล่าวยังเป็นแนวทางในการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นหลักในการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548, หน้า 32 – 33)

จากที่กล่าวมาการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษาสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.5 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544ก, หน้า 34.

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ(กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 5) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้ ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักและกรอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

- (1) เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
- (2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- (3) กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และกระบวนการจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- (4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
- (5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- (7) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากกฎกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งต้องร่วมมือกับทุกฝ่าย วิเคราะห์ข้อมูลจากสารสนเทศของสถานศึกษา และศักยภาพของสถานศึกษา ในทุก ๆ ด้าน ใช้การวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยที่ผ่านมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย การจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ชัดเจนโดยพยายามใช้ศักยภาพของสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า ประหยัด และมีประสิทธิภาพ แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษานี้เป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และนำไปสู่การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และรองรับการประเมินการประกันคุณภาพภายนอกได้เป็นอย่างดี

3.1 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.1.1 การพัฒนาระบบการจัดการ ประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้

3.1.1.1 กระบวนการพัฒนาองค์กร เช่น

- การพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการ และพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร
- การจัดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้
- การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1.2 กระบวนการพัฒนาคุณภาพที่ยั่งยืน เช่น

- จัดทำและทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมและทันสมัยอยู่เสมอ
- พัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้นเป็นลำดับสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.1.3 กระบวนการสร้างความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา
- ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการสร้างสรรค์กิจกรรมคุณภาพ

3.1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้ดำเนินการตามแนวทางของหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ดังนี้

3.1.2.1 กระบวนการพัฒนาให้คิดเป็น ทำเป็น

3.1.2.2 กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

3.2 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 การเตรียมการจัดทำแผนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการสรรหา แต่งตั้งบุคลากรที่มีประสบการณ์สูงเป็นคณะจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1.1 การจัดตั้งคณะจัดทำแผน ควรประกอบด้วยบุคลากรทั้งจากสถานศึกษา ชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา หรืออาจมีนักเรียน กลุ่มวิชาชีพ

3.2.1.2 การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ เป็นการแลกเปลี่ยนแนวคิดสร้างความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมายของแต่ละบุคคลและของหมู่คณะ

3.2.1.3 การประสานความร่วมมือทางวิชาการ เป็นขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญ สถานศึกษาอื่น มหาวิทยาลัย และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดทำแผน

3.2.1.4 การวางแผนการทำงานของคณะจัดทำแผน เป็นการประชุมพิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดกรอบภาระงานและกรอบเวลาไว้ล่วงหน้าทำให้เห็นภาพตลอดแนวที่เป็นภาระงาน

3.2.2 การประเมินความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา ในขั้นนี้เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการวางแผน สถานศึกษาจะได้รู้สภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา และลำดับของประเด็นการพัฒนา ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนและผลการเรียนของผู้เรียน โปรแกรมการจัดการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยประเมินความต้องการและความจำเป็นกับทุกกิจกรรมของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.2.1 การทำความเข้าใจวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา เป็นการอภิปรายถึงเป้าหมาย ผลการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับสถานศึกษา สิ่งที่จะพัฒนาปรับปรุงผู้เรียน ซึ่งจะได้ผลสรุปที่นำไปสู่ความเข้าใจวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน

3.2.2.2 การจัดทำภาพรวมของสถานศึกษา เป็นการจัดทำสาระสำคัญของข้อมูลปัจจุบันด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคณะจัดทำแผนทำให้เข้าใจบริบทของกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3.2.2.3 การสำรวจความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน เป็นการอภิปรายข้อมูลที่มีอยู่ปัจจุบัน และสำรวจเจาะลึกข้อมูลเพิ่มเติม ในด้านความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน เพื่อให้ทราบสภาพปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำแผนที่รอบคอบ มีข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด

3.2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียนและกำหนดประเด็นสำคัญของการพัฒนา เป็นการอภิปราย ตรวจสอบข้อมูล ควรใช้คณะผู้ทบทวนมากกว่า 1 คณะ และให้เวลากับการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นตัวกำหนดทิศทาง

ในการตั้งเป้าหมายกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการบริหารจัดการของสถานศึกษา

3.2.3 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและพิจารณาแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญการพัฒนา เป็นการสร้างความเข้าใจสภาพของปัญหาความต้องการอย่างถ่องแท้ โดยใช้กระบวนการอภิปราย ระดมพลังสมองและตัดสินใจที่สำคัญร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.3.1 ทบทวนประเด็นสำคัญการพัฒนา เป็นการทำความเข้าใจรายงานที่เสนอแนะประเด็นสำคัญการพัฒนาที่ได้จากการประเมินความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน

3.2.3.2 ตัดสินใจเลือกประเด็นที่จะดำเนินการ เป็นการคัดสรรประเด็นที่จะดำเนินการบนพื้นฐานความจำเป็นเร่งด่วนแล้วกำหนดเป้าหมายความการพัฒนา

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขสามารถจัดทำเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ตัวอย่างการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญการพัฒนาที่ได้จากการประเมินความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษา

ประเด็นสำคัญการพัฒนา ด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน : ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านค่า	
สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้
1. ขาดการประสานด้านหลักสูตรการอ่านระหว่างระดับต่าง ๆ	- นำโครงการที่สนับสนุนการอ่านที่ได้รับการวิจัยแล้วมาใช้ทุกระดับชั้นอย่างสอดคล้องกัน - ปรับแผนการสอนให้เกิดความสอดคล้องกันทุกระดับชั้น - พัฒนาบุคลากรทุกระดับชั้น
2. สื่อหลักสูตรล้าสมัยและไม่สะท้อนปรัชญาและวิถีวิธีการสอนปัจจุบัน	- ส่งผู้แทนไปร่วมประชุมสัมมนากับสมาคมส่งเสริมการอ่านและเรียกร้องให้มีการปรับปรุงหลักสูตร - ชี้แจงผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาให้ทบทวนสื่อการสอน

3.2.3.3 เขียนเป้าหมายการพัฒนา ควรมีลักษณะดังนี้

ก) เขียนโดยยึดผู้เรียน มุ่งเน้นผลลัพธ์จากการปรับปรุงคุณภาพ
ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และสนองต่อมาตรฐานผู้เรียน

ข) มีความสอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา

ค) มีความชัดเจน ไม่เกินจริง และสามารถวัดได้

ง) มีกรอบเวลาอันเหมาะสมเพื่อการดำเนินงานให้บรรลุผล

สำเร็จ

รูปแบบการเขียนเป้าหมายการพัฒนา	
ข้อมูลพื้นฐาน	...(ระบุผลการปฏิบัติปัจจุบัน ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนา).....
เป้าหมายการพัฒนา	..... (ระบุเป้าหมายการพัฒนา) .....
การประเมินผล	..... (ระบุเครื่องมือที่ใช้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน และตัวบ่งชี้ความสำเร็จ หรือระดับผล การปฏิบัติที่แสดงความก้าวหน้าอย่างพอเพียง) .....
กรอบเวลา	..... (ระบุระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด เช่น 1 ปี 2 ปี หรือ 3 ปี) .....

ภาพที่ 2.6 การเขียนเป้าหมายการพัฒนา

ที่มา : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 ง, หน้า 51.

3.2.3.4 เขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

ก) สามารถปฏิบัติได้ มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตาม
ความเหมาะสม

ข) แต่ละเป้าหมายพัฒนาจะมียุทธศาสตร์รองรับ ซึ่งเป็น
แนวทางในการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานให้บรรลุผลต่อไป

ค) บอกระยะเวลา งบประมาณและการพัฒนาบุคลากรที่จำเป็น
เพื่อให้เกิดการดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย

ง) มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐและสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา

รูปแบบการเขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา				
เป้าหมายการพัฒนา : (ระบุเป้าหมายการพัฒนา)				เป้าหมายการพัฒนาที่.....
การประเมินผล : (ระบุเครื่องมือและตัวบ่งชี้ความสำเร็จ)				
มาตรฐานหลักสูตร (ที่เป้าหมายนี้ สนองตอบ)	ยุทธศาสตร์ ลำดับที่	ยุทธศาสตร์	ผู้รับผิดชอบ หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ระยะเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุด
	1			
	2			
	3			
	4			

ภาพที่ 2.7 การเขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ที่มา : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 ง, หน้า 53

ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อให้เกิดผล มีดังนี้

(1) ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้และบรรลุผลสำเร็จตามมาตรฐาน

คุณภาพผู้เรียน

(2) เพิ่มพูนศักยภาพผู้เรียน

(3) ส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการให้ได้รับการศึกษา

(4) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการวัดผล

ประเมินผลตามสภาพจริง

(5) ส่งเสริมการรักการอ่าน

(6) ช่วยเหลือผู้เรียนช่วงรอยต่อระหว่างก่อนประถมศึกษากับระดับ

ประถมศึกษา

(7) ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ที่มีความสามารถทางวิชาชีพพระดับสูง

(8) สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ให้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา

(9) ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

3.2.4 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี เป็นการวางเค้าโครงแผนปฏิบัติการรายปี และสร้างให้เกิดความผูกพันในภาระหน้าที่ของบุคลากรของสถานศึกษาให้รับทราบปัญหาเป้าหมายการพัฒนา และร่วมพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาคืออย่างครอบคลุม และยอมรับที่จะนำไปปฏิบัติร่วมกัน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.4.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการรายปี เป็นการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบสนองแต่ละยุทธศาสตร์ โดยการเชื่อมโยงสอดคล้องกันเป็นลำดับตั้งแต่ เป้าหมายการพัฒนาที่ได้มาจากการวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาและลำดับกิจกรรมของยุทธศาสตร์นั้น ๆ แผนปฏิบัติการรายปีประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้

ก) บุคคลที่รับผิดชอบการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นั้น ๆ

ข) กรอบเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุดกิจกรรม

ค) ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ได้แก่ ฝ่ายกลุ่มวิชา สายวิชา บุคลากรที่รับผิดชอบ และงบประมาณของแต่ละกิจกรรม

ง) ตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จและวิธีการประเมิน

3.2.4.2 การตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายกับแผนปฏิบัติการรายปี เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินงานแบบเชิงระบบ ซึ่งคณะกรรมการวางแผนควรได้ตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายกับแผนปฏิบัติการ และยังเป็นการสื่อสารให้บุคลากรของสถานศึกษาทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานจัดทำแผน

รูปแบบการเขียนแผนปฏิบัติการรายปี

เป้าหมายการพัฒนาที่.....

เป้าหมายการพัฒนา : .....ยุทธศาสตร์ที่.....

ยุทธศาสตร์ : .....

มาตรฐาน หลักสูตร (ที่เป้าหมายนี้ สนองตอบ)	กิจกรรม/ ขั้นตอน ลำดับที่	กิจกรรม/ ขั้นตอน	ผู้รับผิดชอบ หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	ระยะเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุด	งบประมาณ
	1				
	2				
	3				
	4				

ภาพที่ 2.8 การเขียนแผนปฏิบัติการรายปี

ที่มา : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 ง, หน้า 59.

3.2.5 การเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการนำส่วนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ การเตรียมการจัดทำแผนคุณภาพการศึกษา การประเมินความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและพิจารณาแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญการพัฒนา การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี มาประกอบเป็นแผนที่มีความต่อเนื่อง เป็นลำดับสอดคล้องกัน และต้องสะท้อนให้เห็นสิ่งสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

3.2.5.1 มีงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ โดยการระดมงบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมตามโครงการที่กำหนด

3.2.5.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้สนับสนุนการแก้ปัญหาและการพัฒนา เป็นการศึกษางานวิจัยที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคุณภาพผู้เรียน

3.2.5.3 การประเมินผลบนพื้นฐานข้อมูลการแสดงความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ และการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นการประเมินจากผลความสำเร็จของการดำเนินงานโดยใช้ข้อมูลจากผลการปฏิบัติของผู้เรียน และของสถานศึกษามาปรับปรุงแนวปฏิบัติและโครงการต่าง ๆ ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.2.5.4 การประสานกิจกรรมกับโครงการอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากิจกรรมที่กำหนดมีทิศทางที่ชัดเจน

3.2.6 การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ

3.2.6.1 สร้างการยอมรับแผน เป็นการสร้างความร่วมมือและความผูกพันกับแผน ตระหนักในความรับผิดชอบของตนต่อผลสำเร็จของผู้เรียน และร่วมดำเนินการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3.2.6.2 การมอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ เป็นการมอบหมายความรับผิดชอบและมอบหมายแผนงาน ให้กับผู้ปฏิบัติอย่างเป็นทางการ เพื่อจะได้ทราบหน้าที่และขอบข่ายงานที่ต้องปฏิบัติ

3.2.3.3 การทำความเข้าใจส่วนต่าง ๆ ของแผน เป็นการทำความเข้าใจกับ วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการรายปี กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน และแนวทางการประเมินความสำเร็จ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544ง, หน้า 9 - 66)

สรุปได้ว่าการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จะทำให้สถานศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และนำไปสู่การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และรองรับการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกได้เป็นอย่างดี

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ (กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 5) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้ ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจะต้องปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างเข้าใจตรงกัน ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน มีการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ในทุกขั้นตอนของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ ควรได้พิจารณา ทบทวนโครงสร้างการบริหาร จัดการภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและให้ทุกคนมีส่วนร่วมมีการกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

และภาระงานอย่างชัดเจน และควรมีคณะทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา จากทุกหน่วยของระบบบริหารจัดการเพื่อร่วมกันรับผิดชอบงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ควรจัดทำเป็นเอกสารให้ทุกคนได้รับทราบและใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงาน (สมศักดิ์ ไชยภาศ, 2545, หน้า 37)

สรุปได้ว่าการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้อง ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ การดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุตามจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ทำให้ ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่ต้องการของสถานศึกษา และชุมชน

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ (กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 5) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้ ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานการ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนาหลักคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการประเมินตนเองของ สถานศึกษาอย่างเป็นระบบดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา

5.1 ความสำคัญของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

5.1.1 เป็นกระบวนการติดตามรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศการดำเนินงานและ ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.1.2 ทำให้สถานศึกษา ได้วิเคราะห์ตนเองเพื่อทราบความก้าวหน้าจุดเด่นและ จุดด้อยของการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา และตรวจสอบความสำเร็จตาม เป้าหมายที่กำหนด

5.1.3 เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบ และเปิดโอกาสให้บุคคลจากภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลและสารสนเทศผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพในการตัดสินใจกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

5.2 การปฏิบัติการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีแนวปฏิบัติดังนี้

5.2.1 กำหนดให้มีการตรวจสอบและทบทวนเป็นกิจกรรมของทุกฝ่าย และทุกงานในโรงเรียน

5.2.2 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบและทบทวนตนเองให้เกิดขึ้นกับคณะครูทุกคนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน

5.2.3 วางระบบเครือข่ายการทำงาน และมอบหมายงานการตรวจสอบและทบทวนให้คณะผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการเป็นระยะ ๆ ตลอดช่วงเวลากิจการปฏิบัติงาน

5.2.4 ดำเนินการตรวจสอบและทบทวน

5.2.5 สรุปผลการตรวจสอบและทบทวนของคณะผู้ปฏิบัติงาน

5.2.6 นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนางานของโรงเรียนให้ดีขึ้น

5.3 ขอบข่ายและสาระสำคัญของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

ประกอบด้วยขอบข่ายและสาระสำคัญ 5 ประการดังนี้

5.3.1 การทบทวนวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา สถานศึกษาจัดให้มีคณะทำงานเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา ศึกษาวิเคราะห์วิสัยทัศน์และภารกิจ รวมทั้งสอบถามสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำรายงานและให้ข้อคิดเห็นพร้อมเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษาเสนอคณะกรรมการประกันคุณภาพของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการต่อไป

5.3.2 การตรวจสอบและทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจัดให้มีคณะทำงานศึกษา วิเคราะห์ แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา แผนปฏิบัติงาน โครงการประจำปีของสถานศึกษา รวมทั้งสอบถามสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง แล้วรายงานผลการทบทวนพร้อมข้อเสนอแนะ ให้คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินการต่อไป

5.3.3 การตรวจสอบและทบทวนการเรียนการสอน สถานศึกษามอบให้บุคลากรทุกคนที่รับผิดชอบ การดำเนินการสอนหรือกิจกรรมได้มีการตรวจสอบ และทบทวนการดำเนินงานของตนเองตามภาระรับผิดชอบ แล้วนำมาสรุปเป็นหมวดวิชาหรือ โครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.3.3.1 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ได้แก่ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านกายภาพและกระบวนการใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู และผู้บริหาร

5.3.3.2 ยุทธศาสตร์และวิธีการการสอน ควรมีวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.3.3.3 กระบวนการเรียนรู้ เป็นวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน โดยต้องดูโอกาสที่ครูให้เด็กได้ฝึกแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนานิสัยในการเรียนซึ่งผู้เรียนต้องหาแหล่งการเรียนรู้และการสร้างนิสัยการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

5.3.3.4 การตอบสนองของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการตรวจสอบและทบทวนการเรียนการสอน เพราะเป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจความคิดรวบยอด และความมั่นใจในการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ซึ่งผู้เรียนต้องการความมั่นใจในการแสดงออก เกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาการ

5.3.4 ตรวจสอบและทบทวนการเรียนรู้ ความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินงานต่อเนื่องสามารถแสดงให้เห็นถึงหลักสูตร / โปรแกรมที่มีคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

5.3.4.1 การพัฒนาหลักสูตร เป็นการพัฒนาหลักสูตรและกำหนดผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ระดับช่วงชั้น เป็นมาตรฐานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด

5.3.4.2 ผลงานผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญที่การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน ต้องการดูจากสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์ แปลผล ตัวอย่างผลงานของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.3.4.3 ระบบการวัดผลและการประเมินผล เป็นการตรวจสอบและทบทวนที่เป็นระบบ มีความถูกต้อง สอดคล้องกับระเบียบและช่วยในการพัฒนารายวิชาที่สอน ระบบการประเมินในสถานศึกษาควรให้ครูแต่ละคนมีอิสระในการพัฒนาการเรียนการสอนและการประเมินของตนเอง

5.3.4.4 การสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นการใช้อุปกรณ์จากการประเมินพัฒนาหลักสูตร/โปรแกรมการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เรียนในการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา

5.3.5 ตรวจสอบและทบทวนการบริหารและการจัดการศึกษา โดยมี การตรวจสอบและทบทวน ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

5.3.5.1 วิสัยทัศน์และภารกิจ เป็นการกำหนดบทบาทและทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดเป็นเป้าหมาย การพัฒนาของสถานศึกษาที่ชัดเจน

5.3.5.2 ภาวะผู้นำและการบริหาร สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ทางการศึกษา เพื่อกระตุ้น ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

5.3.5.3 โครงสร้างขององค์กร โครงสร้างของสถานศึกษาจะบอกถึงความสามารถในการพัฒนาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยครูและบุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันจากความสำเร็จในการใช้ยุทธศาสตร์การเรียนการสอนซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจในการทำงาน

5.3.5.4 การพัฒนาวิชาชีพของบุคลากรเป็นการพัฒนาวิชาชีพของบุคลากรให้มีการศึกษา อภิปรายและแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นเพื่อพัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544 จ , หน้า 10 - 56)

สรุปได้ว่าการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาจะส่งผลให้สถานศึกษาสามารถติดตาม รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน ได้อย่างต่อเนื่อง และยังใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา เป็นที่ยอมรับสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีความพร้อมในการรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาจากภายนอก

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ (กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 5) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้ ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาแกนหลัก โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน การประเมินมาตรฐานการศึกษาระดับชาติจะกระทำทุกปี

ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีการประเมินด้วยแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน หรือ SAT (scholastic aptitude test) ทุกปี ดำเนินการโดยส่วนกลาง ร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548, หน้า 36)

สรุปได้ว่าการประเมินคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาเป็นผู้จัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุก ระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์โดยใช้ แบบทดสอบมาตรฐาน การประเมินมาตรฐานการศึกษาระดับชาติเป็นประจำทุกปี เพื่อสร้างความ เชื่อถือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเป็นการเทียบเคียงกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่ สถานศึกษากำหนด

7. การจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ (กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 5) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้ ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็บบตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

7.1 วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

7.1.1 เป็นรายงานที่แสดงภารกิจ การดำเนินงานและผลการดำเนินงานประจำปี การศึกษา ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องจัดทำเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อหน่วยงาน ต้นสังกัด

7.1.2 เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษา ต้องส่งรายงานดังกล่าวนี้ให้แก่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน) (สมศ.) ในปีที่เข้ารับการประเมิน

7.1.3 สถานศึกษามีหน้าที่ที่จะต้องรายงานผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในแต่ละปี ให้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนรายงานต่อ สาธารณชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นไป

7.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

7.2.1 สถานศึกษามีฐานข้อมูลของการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน แต่ละปีทั้งในแง่จุดเด่น จุดควรพัฒนา โอกาส และข้อจำกัด ตลอดจนผลที่เกิดขึ้น ข้อมูลจากผล

การดำเนินงานในปีปัจจุบันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนางานในปีถัดไป การจัดการศึกษาจะเห็นผลความก้าวหน้าชัดเจนขึ้น

7.2.2 การที่ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องได้เห็นข้อมูลจากการดำเนินงานของ สถานศึกษาในเชิงประจักษ์มีหลักฐานชัดเจน จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว และมีการปรับ พฤติกรรมการทำงานเพื่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

7.2.3 ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรู้ผลงานในส่วนที่ดี ก็จะมีการ ประชาสัมพันธ์ไปสู่วงกว้าง ในส่วนที่ควรได้รับการแก้ไขก็จะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ อย่างเหมาะสม

7.2.4 หน่วยงานต้นสังกัด อันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีฐานข้อมูลรวมระดับประเทศ การกำหนดนโยบายการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาจะมีทิศทางที่ชัดเจน

7.2.5 สถานศึกษาใช้รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี แสดงผล การดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาอันเกิดจากการประเมินตนเอง โดยคณะบุคคลภายใน สถานศึกษา เสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549, หน้า 2- 3)

7.3 รูปแบบและสาระสำคัญการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

7.3.1 รูปแบบของรายงาน สถานศึกษาสามารถออกแบบเองได้ตามความ เหมาะสม แต่ควรคำนึงถึงความประหยัด

7.3.2 สาระสำคัญในรายงาน แบ่งออกเป็น 4 บท ในแต่ละบทให้นำเสนอ รายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549, หน้า 4 - 6)

บทที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน รายละเอียดในข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย

(1) ข้อมูลทั่วไป ระบุระดับการศึกษาที่เปิดสอน สถานที่ตั้ง เนื้อที่ ระบบสื่อสาร คมนาคมที่สามารถติดต่อได้

(2) ข้อมูลด้านการบริหาร ระบุชื่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร วิธีบริหารจัดการศึกษา โครงสร้างการบริหาร เทคนิคการบริหาร

(3) ข้อมูลนักเรียน ระบุจำนวนเด็กในเขตพื้นที่บริการ จำนวนนักเรียน ทั้งหมดจำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน นักเรียนเรียนร่วมที่มีความบกพร่องทาง ร่างกายสติปัญญา นักเรียนปัญญาเลิศ นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ (ถ้ามี) นักเรียนที่ต้องการ ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ สัดส่วนครูต่อนักเรียน จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน จำนวนนักเรียน ที่ได้รับรางวัล โล่ เกียรติบัตร หรือมีผลงานดีเด่น สถิติการมาเรียน ลาออกกลางคัน และจบหลักสูตร

(4) ข้อมูลบุคลากร ระบุจำนวนครูและบุคลากรจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การสอน อายุเฉลี่ย จำนวนครูประจำการ ครูอัตราจ้าง สถิติการอบรมและพัฒนาบุคลากร สถิติการมาทำงาน ชั่วโมงสอนโดยเฉลี่ยของครู การได้รับรางวัล เกียรติบัตร และผลงานดีเด่นด้านต่าง ๆ ในภาพรวม

(5) สภาพชุมชนโดยรวม ระบุอาชีพ ศาสนา รายได้ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง แนวโน้มความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน จุดแข็งและจุดควรพัฒนา โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน การสืบสานประเพณี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

(6) โครงสร้างหลักสูตร ระบุโครงสร้างการจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดเวลาเรียน จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน การกำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในแต่ละกลุ่มสาระ

(7) ข้อมูลด้านอาคารสถานที่ ระบุจำนวนอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องปฏิบัติการพิเศษ

(8) ข้อมูลด้านงบประมาณและทรัพยากร ระบุงบประมาณที่ได้รับและ การใช้จ่ายงบประมาณ ข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวก

(9) แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ ห้องสมุด (บอกขนาดห้อง) จำนวน/ประเภทหนังสือในห้องสมุด จำนวนคอมพิวเตอร์ (อัตราส่วน จำนวนนักเรียนต่อเครื่อง) แหล่งติดตั้งอินเทอร์เน็ตและอัตราการใช้ แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมสถิติการใช้

(10) ผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา ระบุผลการดำเนินงานหรือโครงการที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคในรอบปีที่ผ่านมาโดยย่อ เช่น โครงการส่งเสริมนักเรียนปัญญาเลิศ โครงการพัฒนาทักษะทางด้านวิชาการ โครงการตามพระราชดำริ ฯลฯ และผลงานของนักเรียน และบุคลากรที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ

(11) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ผ่านมา พร้อมอธิบายผลการนำผลประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างย่อ ๆ

บทที่ 2 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี สาระสำคัญในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาให้ระบุหัวข้อต่อไปนี้

(1) ปรัชญาและวิสัยทัศน์ ระบุปรัชญา หรือคติพจน์ หรือคำขวัญที่สถานศึกษากำหนดไว้ และระบุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงเป้าหมายการพัฒนาภายในช่วงเวลา 3 – 5 ปี (เป้าหมายการจัดการศึกษา หมายถึง มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย)

(2) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี ระบุเป้าหมายการจัดการศึกษา พร้อมทั้งเกณฑ์ที่มุ่งให้บรรลุผล การดำเนินกิจกรรม / โครงการ ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ และแผนการดำเนินงานโดยย่อ

บทที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปี สาระสำคัญในบทนี้ให้เสนอ ผลการพัฒนาสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย รวมทั้ง มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และที่สถานศึกษากำหนด โดยรายงานแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- (1) ด้านคุณภาพผู้เรียน
- (2) ด้านการเรียนการสอน
- (3) ด้านการบริหารและจัดการศึกษา
- (4) ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

บทที่ 4 สรุปผลการพัฒนาและการนำไปใช้ สาระสำคัญของการนำเสนอ ในบทนี้ แบ่งเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

- (1) สรุปผลการดำเนินกิจกรรม / โครงการในภาพรวม
- (2) จุดเด่นและจุดควรพัฒนา
- (3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพในอนาคต
- (4) ความต้องการการสนับสนุนและช่วยเหลือ

ภาคผนวก สิ่งที่ต้องนำเสนอในภาคผนวก คือ แหล่งยืนยันข้อมูลที่สำคัญๆ เช่น ตารางแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกตามระดับผลการเรียน/ระดับชั้น/กลุ่มสาระ และตาราง หรือแผนภาพแสดงผลการทดสอบคุณภาพระดับชาติ ฯลฯ หากสถานศึกษาต้องการเสนอข้อมูลอื่นๆ ให้นำมาใส่ไว้ในภาคผนวกได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ต้องชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ โดยแสดงหลักฐาน ข้อมูล และผลสัมฤทธิ์ของ สถานศึกษาในรอบปีการศึกษาที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้ ซึ่งได้จากกระบวนการดำเนินงานพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาตลอดปี ที่มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจังต่อเนื่อง ตามเป้าหมายของ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผย ต่อสาธารณชน

8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ(กฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

2546, หน้า 6) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังนี้ ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

(1) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

(2) จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ ภาระงานการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชา แกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปีหรือเป็นรายภาค

(3) จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วย ภาระงานและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ (ข้อ 13)

ให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบ และเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผลดูประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา (ข้อ 14)

จากที่กล่าวมา สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548, หน้า 37) ได้กำหนดบทบาท ของหน่วยงานต่าง ๆ ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

หน่วยงานส่วนกลาง

(1) พัฒนาระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา

(2) กำหนดมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

(3) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาระดับชาติ

(4) ประเมินมาตรฐานผลสัมฤทธิ์นักเรียนระดับชาติทุกช่วงชั้น

(5) จัดทำสารสนเทศข้อมูลคุณภาพการผลิศึกษาระดับชาติ

(6) รายงานคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(1) ส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(2) จัดให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
ร่วมกัน

(3) กำหนดและดำเนินการ ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

(4) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และดำเนิน
การประเมินมาตรฐานผลสัมฤทธิ์นักเรียนระดับชาติ

(5) จัดทำสารสนเทศข้อมูลคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา

(6) รายงานคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษา

สถานศึกษา

(1) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(2) กำหนดเป้าหมาย/มาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ
มาตรฐาน

(3) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

(4) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาทุกปี

(5) จัดทำสารสนเทศข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

(6) รายงานคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา

สรุปได้ว่าการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ ทบทวน จากหลาย ๆ ฝ่ายตั้งแต่หน่วยงานในส่วนกลางได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานต้นสังกัดได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาต้องได้ความร่วมมือจาก ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และสร้างความรู้สึกรัก ความภาคภูมิใจของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มุ่งมั่นพัฒนาสู่คุณภาพการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นสิ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 6 โดยดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นสิ่งประกันว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามที่กล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คือ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการไปอย่างสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการระบบการทำงานให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ

หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1 ซึ่งมีหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.1 ความเป็นมา

เขตพื้นที่การศึกษาเกิดขึ้นจากเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ใน มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต้องการให้การบริหารจัดการด้านการศึกษา มีการดำเนินการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีความคล่องตัวมีอิสระ บริหารโดยองค์กรบุคคล ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษา จึงเป็นองค์กรสำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.2 การจัดโครงสร้างส่วนราชการภายในเขตพื้นที่การศึกษา

การจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 33 ที่ว่า มาตรา 33 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสม ด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดย
คำแนะนำของสภาการศึกษาที่มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

นอกจากนี้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.
2546 มาตรา 36 กำหนดให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษา มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต
พื้นที่การศึกษาประสานส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและ
ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐาน
การศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน
องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่
หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ข้างต้น
ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กร
ชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการ
ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการและครู และผู้ทรง
คุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

1.3 ภารกิจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนด
ไว้ในมาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตาม
อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 36 และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ
การศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ (สำนักงานปฏิรูป
การศึกษา, 2544, หน้า 1-5) ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระของ
หลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดระบบการประกันคุณภาพ
การศึกษาภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

(3) รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาของ
สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวง และให้มีรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรองจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นอกจากนี้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 (ข้อ 6) ยังได้ระบุอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ให้มีอำนาจหน้าที่เพิ่มเติม ดังนี้

(1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น

(2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

(3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(4) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในเขตพื้นที่การศึกษา

(5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(6) ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

(9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(10) ประสาน ส่งเสริม การดำเนินงานของคณะกรรมการและคณะทำงาน
ด้านการศึกษา

(11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้ง
ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทน
กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

(12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีได้รับมอบให้
เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายสำนักงานเขต อาจ
มีอำนาจหน้าที่นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งก็ได้ โดยความเห็นชอบของ
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

1.4.1 ความเป็นมา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ดังได้กล่าว
มาแล้วนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น 175 เขต ทั้ง
ประเทศเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2545 โดยจังหวัดสมุทรปราการแบ่งออกเป็น 2 เขตเขตพื้นที่การศึกษา
อันได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประกอบด้วย อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอ
พระประแดง และอำเภอพระสมุทรเจดีย์ ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประกอบด้วย
ด้วย อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และกิ่งอำเภอบางเสาธง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 34/2 ถนน
สุขุมวิท ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่
ตั้งอยู่ในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร พื้นที่โดยรวมส่วนใหญ่มีอาณาเขตติดต่อ
กรุงเทพมหานคร ทำเลที่ตั้งเหมาะสมกับการเป็นเมืองอุตสาหกรรม มีสถานประกอบการและ
โรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 3,630 แห่ง จากการเติบโตด้านเศรษฐกิจจึงเป็นเมืองบริวารของ
เมืองหลวงชุมชนหลายแห่งมีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้าออกของประชากรตลอดเวลา

สภาพการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาครัฐและเอกชนครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ มีสถานศึกษาทั้งสิ้น
172 แห่ง นักเรียน 127,408 คน ครู 5,090 คน

หากพิจารณาการจัดการศึกษาโดยภาครัฐ พบว่ามีสถานศึกษา 87 แห่ง
นักเรียน 69,811 คน ครู 2,413 คน ห้องเรียน 1,915 ห้อง อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 29:1 และ
อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง 37 : 1 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2548, หน้า 7 –
9)

1.4.2 แผนกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สมุทรปราการ เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีภารกิจสำคัญในการพัฒนาบุคลากรในความรับผิดชอบ ให้มีความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการพัฒนางานมีความเต็มใจและมีความสุขในการปฏิบัติงาน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง สามารถอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับนโยบายคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยาลัยของจังหวัดสมุทรปราการ จึงได้กำหนด 4 กลยุทธ์สำคัญในการพัฒนางานไปสู่เป้าหมายคือพัฒนาองค์กรให้พร้อมบริการ พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ พัฒนาครูและบุคลากรเพื่อการปฏิบัติงาน และพัฒนาครูสู่มาตรฐานสากล ซึ่งในแต่ละกลยุทธ์ได้กำหนดจุดเน้นการพัฒนา 3 จุดเน้น รวมเป็น 12 จุดเน้น ที่หน่วยงานและสถานศึกษาจะร่วมกันพัฒนาตามกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2548, หน้า 11 – 14) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ (vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นองค์กรนำในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้านปริมาณ คุณภาพและพัฒนา สู่มาตรฐานสากล

พันธกิจ (mission)

(1) สร้างเสริมโอกาสทางการศึกษาให้ประชากรใน วัยเรียนทุกคนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(2) สร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

(3) พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

(4) พัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นมืออาชีพ

(5) พัฒนามาตรฐานการศึกษาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

เป้าประสงค์ (goals)

(1) ประชากรในวันเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและต่อเนื่อง

(2) ทุกหน่วยงานในสังกัดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการบริการ

(3) ประชากรในวันเรียนมีความรู้ มีคุณภาพและมีคุณธรรม

(4) บุคลากรมีคุณภาพและศักยภาพในการปฏิบัติงานระดับมืออาชีพ

(5) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น สู่ความเป็น

สากล

กลยุทธ์ (strategy) มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.3 กลยุทธ์การพัฒนาบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	จุดเน้น	กรอบความคิด
1. พัฒนาองค์กรให้พร้อมบริการ	1.1 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ	1. resort office	สำนักงานและสถานศึกษาบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย จัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติงาน นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข และเป็นองค์กรพร้อมบริการ
	1.2 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการ	2. e - office	สำนักงานที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายในการบริหารจัดการ
	1.3 พัฒนาระบบการวางแผน ตรวจสอบและประเมินผล	3. ห้าโรงงานสร้างสรรค์ หนึ่งโรงเรียน	องค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
	1.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา		
	1.5 ประกันโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา		

ตารางที่ 2.3 กลยุทธ์การพัฒนาบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1
(ต่อ)

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	จุดเน้น	กรอบความคิด
2. พัฒนาวิชาการ เพื่อการเรียนรู้	2.1 พัฒนาปรับปรุง หลักสูตรและสื่อการเรียน การสอน	4. e - learning	เป็นการพัฒนาครูและ ผู้บริหารสถานศึกษาให้มี ความรู้ความสามารถ ใน การนำเทคโนโลยีที่ ทันสมัยไปใช้ใน การจัดการเรียนรู้ทำให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สาระ การเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่าง มีความหมาย ตรงกับความ ต้องการ ที่แตกต่างของผู้สอนและ ผู้เรียน นำวิธีการ ไปใช้ในการสืบค้นหา ความรู้ด้วยตนเอง
	2.2 พัฒนาการจัดการและ คุณภาพมาตรฐาน การเรียนรู้		
	2.3 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม		
	2.4 พัฒนา นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้		
	2.5 พัฒนาการศึกษาค้นคว้า และการเรียนรู้ ตลอดชีวิต		
	2.6 บริการทางวิชาการ แก่สังคม	5. พัฒนา กระบวนการคิด	การพัฒนาครูให้มีทักษะ กระบวนการคิดเป็น การสร้างเสริมให้เกิด การปฏิบัติงานที่เป็น ระบบ สร้างสรรค์และมี คุณภาพเกิดผลดีต่อการ จัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ ผู้เรียนมีทักษะ กระบวน การคิดตามมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาอย่าง ยั่งยืน

ตารางที่ 2.3 กลยุทธ์การพัฒนาบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1
(ต่อ)

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	จุดเน้น	กรอบความคิด
		6. จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	<p>เป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นการผสมผสาน เชื่อมโยง ความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการถ่ายโอนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงสู่ประสบการณ์ในชีวิต ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายส่งผลให้เกิดการพัฒนาความเป็นเลิศในด้านความรู้คู่คุณธรรม นำสู่สากล</p>
3. พัฒนาคูและบุคลากรเพื่อการปฏิบัติงาน	<p>3.1 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ</p> <p>3.2 ส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา</p> <p>3.3 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา</p>	7. ห้าเรื่อง ประเทืองปัญญา	<p>พัฒนาคู และบุคลากรทางการศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1 ซึ่งทุกคนต้องพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างน้อย</p>

ตารางที่ 2.3 กลยุทธ์การพัฒนาบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1
(ต่อ)

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	จุดเน้น	กรอบความคิด
	พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้		ห้าเรื่องต่อปี เพื่อนำ ความรู้ไปประยุกต์ ปรับปรุงพัฒนางานให้ บังเกิดผลอย่างมี ประสิทธิภาพ
		8. หนึ่งคน หนึ่งปี หนึ่ง นวัตกรรม	ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครู และบุคลากรทางการ ศึกษา คิดค้น แสวงหา จัดทำ หรือดัดแปลงขึ้น ทั้งในลักษณะของ กระบวนการ เทคนิค วิธีการ หรือสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์ ใช้เป็นกลยุทธ์ใน การแก้ปัญหาหรือพัฒนา ตามหน้าที่ ความรับผิดชอบให้มี ประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล
		9. ครูมืออาชีพ เสมอทาง	ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการ ศึกษาผู้ที่ประพฤติตนได้ ตามมาตรฐานความรู้และ ประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติ ตน

ตารางที่ 2.3 กลยุทธ์การพัฒนาบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1
(ต่อ)

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	จุดเน้น	กรอบความคิด
4. พัฒนาสู่มาตรฐานสากล	4.1 พัฒนาและยกระดับมาตรฐานสถานศึกษา 4.2 ส่งเสริมระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 4.3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 4.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	10. ดำรงคุณภาพอย่างยั่งยืน	เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งมีการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ต่อจากการประเมินภายนอกรอบแรก มีกระบวนการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน ตามปกติของสถานศึกษาที่มีการวางแผนกิจกรรมการประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพที่เป็นระบบ มีคุณภาพและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีร่องรอยหลักฐานการเตรียมการรองรับการประเมินจากภายนอกอย่างชัดเจน เป็นการประเมินตนเอง โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือได้รับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด

ตารางที่ 2.3 กลยุทธ์การพัฒนาระบบบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
(ต่อ)

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	จุดเน้น	กรอบความคิด
		11. สร้างจุดขายที่แตกต่าง	เป็นการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนให้มีจุดเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เป็นที่ยอมรับของบุคคลต่าง ๆ และชุมชน เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
		12. พัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศแบบก้าวกระโดด	เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของโรงเรียน โดยการเทียบเคียงหรือเทียบวัด(benchmarking) ระหว่างโรงเรียนของตนเอง กับโรงเรียนหรือองค์กรชั้นนำอื่น ๆ เพื่อพัฒนาให้ก้าวไปสู่ความเป็นเลิศและมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เหนือกว่า

1.4.3 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2548 โดยเรียงลำดับมาตรฐาน
การศึกษาที่มีผลการประเมินต่ำสุดจนถึงมาตรฐานการศึกษาที่มีผลการประเมินสูงสุด

ตารางที่ 2.4 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2548

ลำดับ	มาตรฐานที่	รายละเอียด	ผลการประเมิน
1.	5	ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	2.32
2.	6	ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	2.88
3.	4	ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง	2.99
4.	10	ครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.06
5.	3	ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่อ อาชีพสุจริต	3.10
6.	14	สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.11
7.	2	ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม	3.13
8.	17	สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น	3.16
9.	15	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ ผู้เรียนอย่างหลากหลาย	3.18
10.	16	สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการ11 บริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ	3.20

ตารางที่ 2.4 สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2548 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรฐานที่	รายละเอียด	ผลการประเมิน
11.	1	ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	3.25
12.	13	สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน	3.25
13.	12	สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร	3.27
14.	18	สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนาสถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน	3.28
15.	8	ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	3.37
16.	9	ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ / ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง	3.40
17.	7	ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	3.43
18.	11	ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา	3.44

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, 2549, หน้า 12 - 17.

จากสรุปผลการประเมินดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามาตรฐานด้านผู้เรียนซึ่งได้แก่ มาตรฐานที่ 4,5 และ 6 มีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 5 มีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำที่สุด จึงส่งผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำเป็นต้องดำเนินการสนับสนุน และส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ ให้กับผู้เรียน โดยการพัฒนาการเรียนรู้อให้มีคุณภาพ ตรงตามตัวบ่งชี้ที่มาตรฐานกำหนดไว้ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ความเป็นมา

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมี พลังและมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้อง กับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งให้มี การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความ หลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ดังปรากฏ ในบทบัญญัติมาตรา 39 นั้น

การกระจายอำนาจดังกล่าว จะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ ในการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management , SBM) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาสามารถจัด การศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดดังกล่าว เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ และมีความ เข้มแข็ง รัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ดังนี้

มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะ เป็นนิติบุคคลเมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่งให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล จึงหมายถึงโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้ สามารถกระทำการต่างๆ ได้ด้วยตนเองภายในกรอบวัตถุประสงค์ที่มีสิทธิและหน้าที่ตาม บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ เป็นการเฉพาะ

2.2 การจัดโครงสร้างส่วนราชการภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. 2546 สำหรับเป็นแนวทางให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ออกระเบียบเกี่ยวกับการแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ในเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษานำไปประกอบการพิจารณาจัดทำงบประมาณการบริหารการเงิน และการบัญชี รวมถึงการวางแผนการรับนักเรียนเข้าศึกษา

2.3 ขอบข่ายการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบข่ายการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปรากฏในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 บัญญัติว่า กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 35 - 75) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ พอสังเขป ดังนี้

2.3.1 การบริหารวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

2.3.1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.3.1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.3.1.3 การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน

2.3.1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- 2.3.1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา
- 2.3.1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 2.3.1.7 การนิเทศการศึกษา
- 2.3.1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 2.3.1.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 2.3.1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 2.3.1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา

อื่น

2.3.1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.3.2 การบริหารงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (result based management, RBM) และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (performance based budgeting , PBB) ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน ซึ่งมีขอบข่ายภารกิจ ดังนี้

- 2.3.2.1 การจัดทำและเสนอขอของบประมาณ
- 2.3.2.2 การจัดสรรงบประมาณ
- 2.3.2.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
- 2.3.2.4 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 2.3.2.5 การบริหารการเงิน
- 2.3.2.6 การบริหารบัญชี
- 2.3.2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

2.3.3 การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตาม หลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญ

กำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีขอบข่ายภารกิจ ดังนี้

- 2.3.3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- 2.3.3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- 2.3.3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 2.3.3.4 วินัยและการรักษาวินัย
- 2.3.3.5 การออกจากราชการ

2.3.4 การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้การบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งมีขอบข่ายภารกิจการบริหารทั่วไป ดังนี้

- 2.3.4.1 การดำเนินงานธุรการ
- 2.3.4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.3.4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 2.3.4.4 การประสานและการพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 2.3.4.5 การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร
- 2.3.4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2.3.4.7 การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารทั่วไป
- 2.3.4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 2.3.4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 2.3.4.10 การรับนักเรียน
- 2.3.4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอก
ระบบ และตามอัธยาศัย
- 2.3.4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.3.4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

2.3.4.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

2.3.4.15 การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

2.3.4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

2.3.4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

2.3.4.18 งานบริการสาธารณะ

2.3.4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

นอกจากนี้ในการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือ ผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งของสถานศึกษา ในการรับผิดชอบการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งจะส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

3.1 บทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการภายในสถานศึกษา ซึ่งบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นผู้บังคับบัญชา และมีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 39 ดังนี้

3.1.1 บริหารกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ

3.1.2 ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุมดูแล บุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

3.1.3 เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วนราชการในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำ วนิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาหรือส่วนราชการได้รับตามที่ได้รับมอบอำนาจ

3.1.4 จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

3.1.5 อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

3.1.6 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง เลขานุการสภาการศึกษา เลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขานุการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

3.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนาจ ความสะดวกให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายในที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยผู้บริหารควรเป็นแกนนำในการจัดทำแผน รวมทั้งกำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผน การนำผลจากการประเมินตนเองมาใช้ในการปรับปรุงสถานศึกษา และการรายงานผลให้สาธารณชนรับทราบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 51)

สมบัติ บุญประคม (2544, หน้า 37 – 39) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดและมีอิทธิพลต่อบรรยากาศในการทำงานให้บรรลุความสำเร็จ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ ปัจจัยแห่งความสำเร็จขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้บริหาร เพื่อจูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถรู้เทคนิคการบริหาร มีทักษะทางด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีประสบการณ์ และมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหา

ถวิล อรัญเวศ (2544, หน้า 28–32) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด และมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน

วีระ พลอยครบุรี (2544, หน้า 5) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติและเห็นความสำคัญของการจัดการ

เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้มีความเป็นเลิศทางด้านจัดการศึกษาอย่างมีคุณธรรม ภาวะผู้นำและความตระหนักรู้ของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบและเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ไม่ว่าจะใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในแบบใดก็ตาม ถ้าจะทำให้สำเร็จ ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญเข้ามาบริหารจัดการ และมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นและคอยติดตาม กำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 53)

รุ่ง แก้วแดง (2544, หน้า 106 – 108) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายใน เป็นหน้าที่ที่สำคัญและเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา โดยต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำในเรื่องการศึกษาหาความรู้ ทำความเข้าใจที่ถูกต้อง เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 48 ได้กล่าวไว้ว่า “...ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา...”

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และเป็นผู้นำ ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เป็นที่ยอมรับของชุมชน

4. ครู

ครู เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยต้องมีการจัดการเรียนรู้ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและความต้องการของชุมชน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงได้กำหนดมาตรฐานของตำแหน่งครูไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548, หน้า 5-6)

4.1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

ปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา พัฒนาตนเองและวิชาชีพ ประสานความร่วมมือ

4.2 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ

4.2.1 ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.2.2 จัดอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4.2.3 ปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษา

4.2.4 ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2.5 ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ

4.2.6 ทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2.7 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และประเมินพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.2.8 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4.3 บทบาทของครูต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกขั้นตอน จำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 52 -54)

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ครูและบุคลากรมีบทบาทสำคัญในการเตรียมการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญและความจำเป็น ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยอาจได้รับความรู้จากวิทยากรภายนอกสถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา

1.3 ร่วมกับผู้บริหารเตรียมการวางแผนจัดทำข้อมูลสารสนเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศในด้านต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนและการประกันคุณภาพภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการทำงานนั้น มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

2.1 ขึ้นวางแผน ครูต้องทำงานเป็นทีม โดยร่วมมือกับผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระยะยาวและ

ระยะสั้น โดยเริ่มจากกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและร่วมกันกำหนดภารกิจของโรงเรียน กำหนดโครงการ / กิจกรรมในแต่ละปีการศึกษา

2.2 ขั้นปฏิบัติตามแผน โดยพยายามประสานความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวย และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2.3 ขั้นตรวจสอบและประเมินผล เป็นการกำหนดกรอบการประเมินตนเอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง ทำการประเมินตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล หลังจากนั้นคณะกรรมการต้องมาร่วมกันเขียนรายงานการประเมินตนเองตามสภาพจริงของแต่ละโครงการ

2.4 ขั้นปรับปรุงและพัฒนา เป็นการนำผลมาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผลเป็นภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนางานของตนเองและนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาในปีต่อไป

รุ่ง แก้วแดง (2544, หน้า 94–112) ได้ให้แนวคิดว่าบทบาทสำคัญของครูในการประกันคุณภาพภายในทั้งระบบควรเป็นดังนี้

(1) มีการเตรียมความพร้อมของตนเอง โดยทำการศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ ขั้นตอนในการประเมินผลภายใน รวมทั้งพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อการประเมินภายใน

(2) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปที่คณะกรรมการประเมินผลภายในต้องการ

(3) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเมื่อรับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของการประเมินผลภายใน เช่น เข้าร่วมพิจารณาจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานด้านการประเมินผลภายในสถานศึกษา ร่วมกันพิจารณาจัดสร้างเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลลักษณะต่าง ๆ ในกระบวนการประเมินผลภายใน ร่วมกันทำการสำรวจเก็บข้อมูล ร่วมกันทำการวิเคราะห์ข้อมูล (หากมีความรู้ด้านการวิเคราะห์) ร่วมกันสรุปผลการประเมิน เป็นต้น

(4) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเองและร่วมกันกำหนดเกณฑ์การตัดสินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในด้านต่าง ๆ

(5) ปฏิบัติหน้าที่หลักหรือหน้าที่ประจำที่รับผิดชอบอย่างมีระบบ ตามกระบวนการและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เช่น ในหน้าที่การสอนต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จัดเตรียมเนื้อหาสาระที่ถูกต้องเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้การสอนจัดทำสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้การสอน จัดกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เลือกวิธีการประเมินผลการเรียนนหลากหลายและเหมาะสมรวบรวมผลสรุปผล ประเมินการเรียนการสอน พฤติกรรมของผู้เรียน นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

สรุปได้ว่าการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และเป็นผู้ประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่าย ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นการสร้างความมั่นใจว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา หรือ โรงเรียน สามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียนได้ตามเป้าหมาย ตามเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนต้องการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมศักดิ์ ไชยกาศ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดจันทบุรี พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดจันทบุรีมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดจันทบุรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อนุ ธีรานูวรรตน์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สภาพการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า (1) การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินคุณภาพอยู่ในระดับน้อย (2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามกระบวนการ

ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่

จรัล ดิงาม (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และหากจำแนกตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

ธิดาวัฒน์ พิไลวงศ์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า (1) การดำเนินงานการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างผู้บริหารกับครูพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามความรับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในระหว่างกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นหัวหน้างานประกันคุณภาพภายใน และเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา ระหว่างกลุ่มที่มีการศึกษาอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรีและปริญญาโทและสูงกว่า พบว่าไม่แตกต่างกัน

วุฒิชัย บุญหล้า (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร โรงเรียนกับการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า (1) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 มีการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับมาก (2) โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีการประกันคุณภาพภายในไม่แตกต่างกัน และโรงเรียนที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกแล้วกับโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก มีการประกันคุณภาพภายในแตกต่างกัน

นเรศ ธรรมรงค์ฤทธิ์ (2547, บทคัดย่อ) ผลของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า (1) ผลของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด

ราชบุรี โดยรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบผลของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยรวมตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามตำแหน่งพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ด้านการดำเนินการตามแผนและด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการวางแผนการปฏิบัติงานและด้านการตรวจสอบประเมินผลไม่แตกต่างกัน (3) การเปรียบเทียบผลของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ และจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ ดังกล่าว จะเห็นว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการร่วมมือกันของทุกฝ่าย และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ มีการจัดทำ ตรวจสอบ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักประกันได้ว่าสถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณลักษณะตรงตามมาตรฐานการศึกษา และความต้องการของชุมชน เป็นที่ยอมรับของสังคม

2. งานวิจัยต่างประเทศ

มิลเลอร์ (Miller, 1993, abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ได้ของเกณฑ์การรับรองแห่งชาติของแมคคอล์ม บอลดริจ ในการประเมินกิจการนักศึกษาในมหาวิทยาลัยผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์การรับรองแห่งชาติของแมคคอล์ม บอลดริจ มีความเหมาะสมในการประเมินคุณภาพของกิจการนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เกณฑ์เพิ่มเติมที่เป็นไปได้ คือการประเมินผลลัพธ์ทางวิชาการและการพัฒนานักศึกษาและคุณภาพของการบริหารด้านการเงินหัวหน้ากองกิจการนักศึกษาได้เสนอว่า เกณฑ์เพิ่มเติมอาจเพิ่มเข้าไปภายในเจ็ดประเภทของเกณฑ์ได้

อาเบอร์นาथี่ (Abermathy, 1993, abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่แสดงประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาแสดงได้จากการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลของระบบบริหารการศึกษาศึกษาของสถานศึกษาทั้งระบบ

ซิลวา (Silva, 1994, abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อตัดสินใจยอมรับระดับการให้บริการแก่ผู้รับบริการในสถานบันการศึกษา และได้สรุปว่า สถานบันการศึกษาเป็นหน่วยงานที่ดั่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการเช่นเดียวกับหน่วยงานบริการอื่นๆ จึงต้องให้บริการแก่ผู้รับบริการในปัจจุบัน และแก่ผู้รับบริการที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ด้วย

คุณภาพระดับเดียวกันกับที่ผู้รับบริการคาดหวังและเคยได้รับบริการจากสถาบันธุรกิจอื่นๆ นักเรียนและผู้ปกครองเป็นผู้รับบริการภายนอกที่สำคัญ ซึ่งโรงเรียนต้องให้บริการเป็นอันดับแรก

สเนดี (Sneed, 1996, p.184) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนในการปรับปรุงโรงเรียนที่น่าสนใจ โดยส่วนการศึกษาของนิวยอร์ก ได้ริเริ่มปรับปรุงโรงเรียนโดยสมัครใจ ใช้กระบวนการที่เรียกว่า การตรวจสอบคุณภาพ กระบวนการนี้ถูกกำหนดโดยโรงเรียนที่สนใจจะพัฒนาตนเอง และมีการกำหนดแนวทางการตรวจสอบตนเอง โดยใช้การสังเกตสัมภาษณ์ ผู้สนับสนุนโรงเรียนได้พัฒนาที่อยู่ในชุมชน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน กระบวนการ SQR ทำให้โรงเรียนได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว การศึกษาครั้งนี้เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบคุณภาพตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนมีผลทำให้โรงเรียนได้ปรับปรุงตนเอง

เนวิลล์ (Neville, 1999, p.167) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพ และการวางแผนปรับปรุงในโรงเรียนประถมศึกษา 2 โรงเรียน : กรณีศึกษา โรงเรียนของรัฐอลิโนยส์ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ผลการศึกษาพบว่า (1) กิจกรรมที่ทำร่วมกันด้วยการประกันคุณภาพและการวางแผนที่เหมาะสม เป็นประโยชน์ในด้านความร่วมมือ และเพิ่มความมั่นใจในการวางแผนปรับปรุงโรงเรียนอย่างเป็นวัฏจักร (2) โครงการของรัฐไม่ทำให้เกิดความก้าวหน้าในเรื่องเทคโนโลยี (3) การสนทนาเรื่องหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการสังเกต และเป็นโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนในการประกันคุณภาพ

งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของต่างประเทศข้างต้น สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษา การประเมินและการปรับปรุงคุณภาพ ตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่งผลของการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยมีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการจัดบริการการศึกษาให้ผู้รับบริการ คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น มีความพึงพอใจสูงสุด เป็นสิ่งที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

สถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 โดยมีโครงสร้างกระบวนการดำเนินงานพัฒนา
คุณภาพ การศึกษา 8 ด้าน เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี